

บทที่ ๒

ประชาคมอาเซียน

ในการศึกษาประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยจะทำการศึกษาความเป็นมาของประชาคมอาเซียน วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง ประเทศสมาชิกอาเซียน กลไกการบริหารของอาเซียน และ กรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียน รวมทั้งพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน ซึ่งมีรายละเอียดจากการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑ กำเนิดอาเซียน

การก่อตั้งประชาคมอาเซียนมีจุดเริ่มต้นอันยาวนาน โดยมีปฐมเหตุเกิดจากปัญหาความวุ่นวายภายในหลังปี พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. ๑๙๔๕) หลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีการแบ่งซั้วอุดมการณ์ทางความคิดเป็นสองฝ่ายระหว่างฝ่ายเสรีนิยม กับฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจระหว่างกันจนเกิดเป็นสงครามเย็น (Cold War) ระหว่างประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียต ขณะนั้นประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับความสนใจจากมหาอำนาจทั้งสองฝ่ายในการขยายฐานอุดมการณ์และการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติด้านต่างๆ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และภาวะแวดล้อม ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต้องร่วมมือกันผนึกกำลังและสร้างความกลมเกลียวกันมากขึ้น เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองและป้องกันการรุกรานจากการครอบงำของมหาอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยตรง^๑ และยังมีความขัดแย้งในภูมิภาคด้านดินแดนระหว่างประเทศในภูมิภาค เช่น ความขัดแย้งระหว่างมลายา และฟิลิปปินส์ ในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนซาบาห์ และซาราวัก รวมทั้งการที่สิงคโปร์แยกตัวออกจากมลายา ทำให้หลายประเทศเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือกันระหว่างประเทศในภูมิภาค

“ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้น ได้มีบทบาทสำคัญในการเดินทางไปเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ และได้เชิญให้รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีก ๔ ประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ มารื้อรื้อร่วมกันที่แหลมแท่น จ.ชลบุรี อันนำมาสู่การลงนามในปฏิญญากรุงเทพ เพื่อก่อตั้งอาเซียน ที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ไทยจึงถือเป็นทั้งประเทศผู้ร่วมก่อตั้งและเป็น ‘บ้านเกิด’ ของอาเซียน”^๒

^๑ ภณ ใจสมศรี. การเตรียมความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://region4.prd.go.th/download/article/article_20120315145249.pdf [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕].

^๒ กรมอาเซียน. ประเทศไทยกับอาเซียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.mfa.go.th/asean/th/customize/15616-ประเทศไทยกับอาเซียน.html#top> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕].

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ก่อตั้งขึ้นจากปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) โดยมี ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้น ได้เชิญรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาหารือร่วมกันที่แหลมแท่น จ.ชลบุรี ซึ่งนำมาสู่การลงนามในปฏิญญากรุงเทพ เพื่อก่อตั้งอาเซียนที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีสมาชิกผู้ก่อตั้งรวม ๕ ประเทศ ได้แก่

๑. นายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

๒. ตุน อับดุล ราซิก บิน ฮุสเซน รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ประเทศมาเลเซีย

๓. นายนาซิโซ รามอส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

๔. นายเอส ราชารัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐสิงคโปร์

๕. พันเอก(พิเศษ) ดร. ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ราชอาณาจักรไทย

ต่อมาได้มีประเทศอื่นๆ เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปีต่อมา ดังนี้

๖. บรูไนดารุสซาลาม เป็นสมาชิกเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๒๗

๗. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นสมาชิกเมื่อ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๙

๘. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นสมาชิกเมื่อ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐

๙. สหภาพพม่า เป็นสมาชิกเมื่อ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐

๑๐. ราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นสมาชิกเมื่อ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๒

ปัจจุบันสมาชิกอาเซียนมีทั้งหมด ๑๐ ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐสิงคโปร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม^๓

อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและเป็นตัวอย่างของการรวมตัวของกลุ่มประเทศที่มีพลเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความสำเร็จของอาเซียน มีปัจจัยจากความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างรัฐสมาชิก อันจะก่อให้เกิดบรรยากาศที่สร้างสรรค์และเอื้อต่อความร่วมมือระหว่างกัน ทำให้สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนผ่านจากสภาวะแห่งความ ตึงเครียดและการเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็นมาสู่ความมีเสถียรภาพ ความมั่นคงและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในปัจจุบัน^๔

๒.๑.๑ ปฏิญญากรุงเทพฯ

^๓ สำนักงาน ก.พ., *ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ก.พ., ๒๕๕๕), หน้า ๙.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, *แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน*, ระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ปฏิกิริยากรุงเทพฯ ที่ก่อตั้งอาเซียน เมื่อปี ๒๕๑๐ ได้ระบุนิสัยทัศน์และวางรากฐานสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมของอาเซียน แต่สถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคในขณะนั้นอยู่ในยุคของสงครามเย็น ความคิดที่จะร่วมมือกันจึงไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง แต่ต่อมาเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง ประเทศในภูมิภาคจึงสามารถหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันมากขึ้น ส่งผลให้แนวคิดที่จะมีการรวมตัวการอย่างเหนียวแน่นได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ปฏิกิริยากรุงเทพฯ ได้ระบุวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๗ ประการของการจัดตั้งอาเซียน ได้แก่

๑. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์และการบริหาร
๒. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
๓. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ พัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
๔. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
๕. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัยและส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๖. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคม
๗. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การความร่วมมือแห่งภูมิภาคอื่นๆ และองค์การระหว่างประเทศ^๕

๒.๑.๒ นโยบายการดำเนินงานของอาเซียน

นโยบายการดำเนินงานของอาเซียนจะเป็นผลจากการประชุมหารือในระดับหัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน ทั้งนี้ การประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) หรือการประชุมของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นการประชุมระดับสูงสุดจะกำหนดแนวนโยบายในภาพรวมและเป็นโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะร่วมกันประกาศเป้าหมายและแผนงานของอาเซียนในระยะยาว ซึ่งจะปรากฏเป็นเอกสารในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

- แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration)
- ปฏิญญา (Declaration)
- แผนปฏิบัติการ (Action Plan)
- อนุสัญญา (Convention) หรือ
- ความตกลง (Agreement)

เช่น Hanoi Declaration, Hanoi Plan of Action และ ASEAN Convention on Counter Terrorism เป็นต้น การประชุมสุดยอดอาเซียนมีกำหนดการประชุม ๒ ครั้งต่อปี มีกำหนดการครั้งละ ๓ วัน โดยมีการประชุมย่อย ดังนี้

- (๑) หัวหน้ารัฐบาลของรัฐสมาชิกจัดการประชุมภายใน

^๕ กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๔), หน้า ๗.

(๒) หัวหน้ารัฐบาลของรัฐสมาชิกหารือร่วมกันกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในที่ประชุมกลุ่มอาเซียน

(๓) การประชุมที่เรียกว่า "อาเซียนบวกสาม" ประมุขของรัฐสมาชิกประชุมร่วมกับประมุขของสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ โดยจัดขึ้นพร้อมกับการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน

(๔) การประชุม "อาเซียน-เซอร์" ประมุขของรัฐสมาชิกประชุมร่วมกับประมุขของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

ส่วนการประชุมในระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนจะเป็นการประชุมเพื่อพิจารณาทั้งนโยบายการดำเนินงานในภาพรวมและเฉพาะด้าน

๒.๒ การก่อตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

“คำว่า “ประชาคม” ถูกใช้เรียกกระบวนการสร้างสัมพันธ์ในอาเซียนมาแต่แรกเริ่ม เมื่อมาถึงวันนี้อาเซียนปรับแนวทางมามุ่งสร้างทั้งรัฐและประชาชนพลเมืองของทั้ง ๑๐ ประเทศให้หลอมความคิดร่วมกัน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกันดูว่าจะรวมทั้ง ๑๐ ประเทศให้เป็นเกือบเหมือนประเทศเดียวกัน”^๖

เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค อารังไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ความร่วมมือและความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า จากที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่บาหลี เมื่อเดือนตุลาคม ปี ๒๕๔๖ ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนที่เรียกว่า ข้อตกลงบาหลี ๒ (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เพื่อสนับสนุนให้อาเซียนรวมตัวเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันและร่วมมืออย่างรอบด้านให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐)

“แต่ต่อมาได้ตกลงที่จะร่นระยะเวลาจัดตั้งเป็นปี ๒๕๕๘ โดยมีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เป็นพื้นฐานทางกฎหมายร่วมกันที่จะต้องปฏิบัติตาม (Legal Binding) อันเป็นกรอบกระบวนการปฏิรูปอาเซียนเพื่อปรับสภาพนิติบุคคลและจัดโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมุ่งเน้นการสร้างนิติฐานะ (Legal Status) ทางกฎหมายและมีพันธสัญญาต่อกันในเวทีระหว่างประเทศของอาเซียนกฎบัตรอาเซียนจะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กร สถานะทางกฎหมาย กระบวนการตัดสินใจ และกลไกการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก รวมทั้งเรื่องกองทุนและงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของอาเซียน อันประกอบด้วย ๓ ประชาคมย่อยซึ่งเปรียบเสมือน ๓ เสาหลัก (Pillars) ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังนี้”^๗

^๖ กลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน. การเตรียมความพร้อมพลเมืองไทย เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.kalasin3.go.th/view.php?article_id=2221 [๕ ธันวาคม ๒๕๕๕].

^๗ สถาบัน SMI ร่วมกับ สสว., ถนนสู่ AEC เพื่อ SMEs ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ๒๕๕๕), (อัดสำเนา) หน้า ๒ - ๓.

ด้านการเมือง	จัดตั้ง	“ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน” ASEAN Political-Security Community (APSC)
ด้านเศรษฐกิจ	จัดตั้ง	“ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ASEAN Economic Community (AEC)
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	จัดตั้ง	“ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน” ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC)

๒.๓ อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน (Identity and Symbols)

ตามกฎบัตรอาเซียน (หมวด ๑๑ ข้อ ๓๕-๔๐) กำหนดให้อาเซียน มีหน้าที่ในการส่งเสริม
 ๑) อัตลักษณ์ ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของอาเซียนในหมู่ประชาชน
 ๒) สัญลักษณ์ ได้แก่

๒.๓.๑ คำขวัญของอาเซียน ได้แก่

“หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม”^๘

“One Vision, One Identity, One Community”

๒.๓.๒ ธงประจำอาเซียน

ธงคือสิ่งที่แสดงถึงความมั่นคง สันติภาพ ความเป็นเอกภาพและพลวัติของอาเซียน อันเป็นที่มาของ สี ๔ สีที่ปรากฏอยู่บนธง

๒.๓.๓ ดวงตราอาเซียน

^๘ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔), หน้า ๗.

สัญลักษณ์ของอาเซียนเป็นรวงข้าวสีเหลือง ๑๐ มัด หมายถึงตัวแทนของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง ๑๐ ประเทศที่ร่วมก่อตั้งอาเซียน อยู่ในพื้นที่วงกลมสีแดง สีขาว และน้ำเงิน ซึ่งแสดงถึงความเป็นเอกภาพ มีตัวอักษรคำว่า “asean” สีน้ำเงิน อยู่ใต้ภาพรวงข้าวอันแสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกันเพื่อความมั่นคง สันติภาพ เอกภาพ ความเป็นหนึ่งเดียว ความสมานฉันท์และความก้าวหน้าของประเทศสมาชิกอาเซียน สีที่ปรากฏในสัญลักษณ์ของอาเซียน เป็นสีสำคัญที่ปรากฏในธงชาติของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน

“๑.สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและการก้าวหน้า

๒.สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์

๓.สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง

๔.สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง”^๙

๒.๓.๔ วันอาเซียน

กำหนดให้วันที่ ๘ สิงหาคม ของทุกปีเป็นวันอาเซียน เนื่องจากเป็นวันลงนามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๐ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของอาเซียนนั่นเอง

๒.๓.๕ เพลงประจำอาเซียน (ASEAN Anthem)

อาเซียนมีเพลงประจำอาเซียนที่บ่งบอกถึงความเป็นอาเซียน ชื่อว่าเพลง The ASEAN Way เป็นเพลงที่แต่งโดยคนไทยได้แก่ นายกิตติคุณ สุดประเสริฐ (ทำนองและเรียบเรียง) นายสำเภา ไตรอุดม (ทำนอง) และนางพยอม วลัยพัชรา (เนื้อร้อง)^{๑๐}

เนื้อเพลง ASEAN Way

Raise our flag high, sky high Embrace the pride in our heart ASEAN we are bonded as one Look'in out to the world. For peace, our goal from the very start And prosperity to last. We dare to dream we care to share. Together for ASEAN we dare to dream we care to share for it's the way of ASEAN

พลีลุลู่ม โบกสะบัด ไต้หมู่ธงปลิวไสว สัญญาแห่งสัญญาทางใจ วันที่เรามาพบกับอาเซียนเป็นหนึ่งดังที่ใจเราปรารถนา เราพร้อมเดินทางไปทางนั้น หล่อหลอมจิตใจ ให้เป็นหนึ่งเดียวอาเซียนยึดเหนี่ยวสัมพันธ์ ให้สังคมนี้มีแต่แบ่งปัน เศรษฐกิจสังคมก้าวไกล^{๑๑}

๒.๓.๖ ภาษาทำงานของอาเซียน

ภาษาอังกฤษคือภาษาทำงานของอาเซียน เป็นภาษาที่ใช้ในระหว่างการประชุม การโต้ตอบจดหมาย การจัดทำรายงานการประชุม ผลการพิจารณาและมติที่ประชุม ตลอดจนการจัดทำคำแถลงการณ์ และการปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ของอาเซียน ทั้งนี้ในฐานะเป็นสมาคมอาเซียนไม่ได้ให้บริการด้านการแปลหรือตีความ^{๑๒}

^๙ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ฉันทและเธอ เราคืออาเซียน, หน้า ๗.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑} สำนักงาน ก.พ., ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕, หน้า ๑๙.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

๒.๔ ประชากรอาเซียน

ประชากรอาเซียนมีจำนวนทั้งหมด ประมาณ ๖๐๗ ล้านคน^{๑๓}

บรูไนดารุสซาลาม	ประชากร ๔๑๔,๐๐๐ คน	พื้นที่ ๕,๗๖๕ ต.ร.กม.
ราชอาณาจักรกัมพูชา	ประชากร ๑๔.๘ ล้านคน	พื้นที่ ๑๘๑,๐๓๕ ต.ร.กม.
สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	ประชากร ๒๔๓ ล้านคน	พื้นที่ ๑,๙๐๔,๔๔๓ ต.ร.กม.
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	ประชากร ๖.๔ ล้านคน	พื้นที่ ๒๓๖,๘๐๐ ต.ร.กม.
มาเลเซีย	ประชากร ๒๘.๗ ล้านคน	พื้นที่ ๓๒๙,๗๕๘ ต.ร.กม.
สหภาพพม่า	ประชากร ๕๓ ล้านคน	พื้นที่ ๖๗๘,๐๓๔ ต.ร.กม.
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	ประชากร ๙๘ ล้านคน	พื้นที่ ๒๙๘,๑๗๐ ต.ร.กม.
ราชอาณาจักรไทย	ประชากร ๖๗.๖ ล้านคน	พื้นที่ ๕๑๓,๑๑๕ ต.ร.กม.
สาธารณรัฐสิงคโปร์	ประชากร ๕.๑๘ ล้านคน	พื้นที่ ๗๑๒.๔ ต.ร.กม.
สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	ประชากร ๙๐ ล้านคน	พื้นที่ ๓๓๓,๙๑๒ ต.ร.กม.

๒.๕ ประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Member States)

๑. บรูไนดารุสซาลาม Brunei Darussalam

การปกครอง : สมบูรณาญาสิทธิราชย์
 ประมุข : สมเด็จพระราชาธิบดีฮัจญ์ ฮัสซานัล
 โบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเดาเลาะห์
 เมืองหลวง : บันดาร์เสรีเบกาวัน
 ภาษาราชการ : มาเลย์(Malay หรือ Bahasa Malayu)
 หน่วยเงินตรา : บรูไนดอลลาร์^{๑๔}

๒. ราชอาณาจักรกัมพูชา Kingdom of Cambodia

^{๑๓} พัทธา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๑๔} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน, หน้า ๔๑.

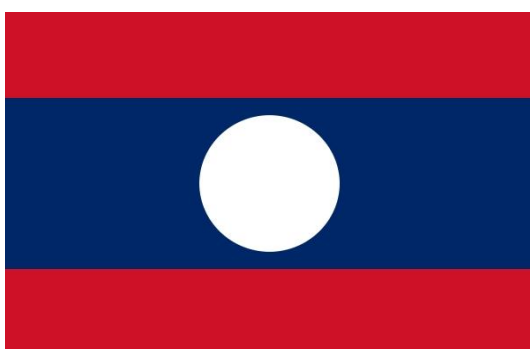
การปกครอง : ประชาธิปไตยโดยมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ประมุข : พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ
นโรดม สีหมุนี
เมืองหลวง : กรุงพนมเปญ
ภาษาราชการ : ภาษาเขมร
หน่วยเงินตรา : เรียล^{๑๕}

๓. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย Republic of Indonesia

การปกครอง : ระบอบสาธารณรัฐแบบ
ประชาธิปไตย
ประมุข : พลโทซูซีโล บัมบัง ยูโดโยโน
เมืองหลวง : กรุงจาการ์ตา
ภาษาราชการ : Bahasa Indonesia^{๑๖}
หน่วยเงินตรา : รูเปียห์^{๑๗}

๔. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว The Lao People's Democratic Republic

การปกครอง : ระบอบสังคมนิยม
ประมุข : พลโทจูมมะลี ไซยะสอน
เมืองหลวง : นครหลวงเวียงจันทน์
ภาษาราชการ : ภาษาลาว
หน่วยเงินตรา : กีบ^{๑๘}

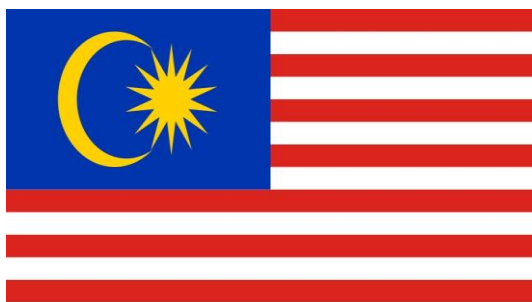
๕. มาเลเซีย Malaysia

^{๑๕} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๑.

^{๑๖} ไซยวัฒน์ คำชูและณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, *ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๔๒.

^{๑๗} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๒.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

การปกครอง : สหพันธรัฐ โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดีเป็นประมุข
 ประมุข : สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่านตวนกูอับดุล ฮาลิม มูฮัมหมัด ชาร์
 เมืองหลวง : กรุงกัวลาลัมเปอร์
 ภาษาราชการ : มาเลย์
 หน่วยเงินตรา : ริงกิต^{๑๙}

๖. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ Republic of the Union of the Myanmar

การปกครอง : ระบบประธานาธิบดี
 ประมุข : พลเอกเต็ง เส่ง
 เมืองหลวง : นครเนปิดอร์
 ภาษาราชการ : ภาษาเมียนมาร์^{๒๐}
 หน่วยเงินตรา : จ๊าด^{๒๑}

๗. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ Republic of the Philippines

การปกครอง : สาธารณรัฐเดี่ยวระบบประธานาธิบดี
 ประมุข : เบนิกโน อากีโน ที่ ๓
 เมืองหลวง : กรุงมะนิลา
 ภาษาราชการ : ตากาล็อก และอังกฤษ
 หน่วยเงินตรา : เปโซ^{๒๒}

๘. สาธารณรัฐสิงคโปร์ Republic of Singapore

^{๑๙} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๓.

^{๒๐} ไชยวัฒน์ คำชูและณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, *ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*, หน้า ๓๔.

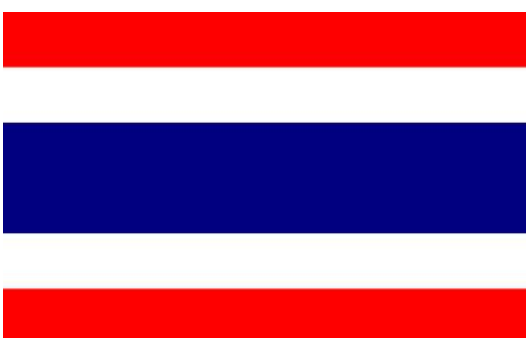
^{๒๑} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๔.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

การปกครอง : ระบบสาธารณรัฐแบบรัฐสภา
มีประธานาธิบดีเป็นประมุข
ประมุข : โทนี ตัน เค็ง ยัม
เมืองหลวง : สิงคโปร์
ภาษาราชการ : อังกฤษ จีนกลาง มลายูและทมิฬ
หน่วยเงินตรา : ดอลลาร์สิงคโปร์^{๒๓}

๙. ราชอาณาจักรไทย Kingdom of Thailand

การปกครอง : ระบอบประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข
ประมุข : พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เมืองหลวง : กรุงเทพมหานคร
ภาษาราชการ : ภาษาไทย^{๒๔}
หน่วยเงินตรา : บาท^{๒๕}

๑๐. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม Socialist Republic of Vietnam

การปกครอง : ระบอบสังคมนิยมเวียดนาม
ประมุข : เหงียน เติน ชาง
เมืองหลวง : กรุงฮานอย
ภาษาราชการ : ภาษาเวียดนาม
หน่วยเงินตรา : ดอลลาร์^{๒๖}

๒.๖ กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

^{๒๓} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๖.

^{๒๔} ไชยวัฒน์ คำชูและณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, *ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น*, หน้า ๓๓.

^{๒๕} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, *หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน*, หน้า ๔๗.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) หรือกฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ประเทศสมาชิกร่วมกันกำหนดขึ้นและลงนามประกาศสัตยาบันร่วมกัน เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ค.ศ.๒๐๐๘ และมีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคมในปีเดียวกันนั่นเอง

กฎบัตรเสมือนเป็นกฎหมายข้อตกลงร่วมกัน จึงมีการเขียนอย่างละเอียดครอบคลุม นับตั้งแต่การเริ่มต้นบรรยายถึงพันธกิจที่มีร่วมกันแล้วแบ่งเป็นหมวด เช่น วัตถุประสงค์ของอาเซียนก่อเกิดขึ้นมาเพื่ออุดมการณ์อย่างใด หมวดการรับสมาชิกหรือแม้กระทั่งการจัดการประชุมในภาวะฉุกเฉิน ที่มีผลกระทบกับอาเซียน หรือการระงับกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศก็มีกำหนดไว้ในกฎบัตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน^{๒๗}

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ เมื่อปี ๒๕๕๐ ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในกฎบัตรอาเซียน ซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันได้

โดยวัตถุประสงค์ของกฎบัตรคือทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเคารพกฎกติกาในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้กฎบัตรอาเซียนจะเป็นสถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Organization)^{๒๘}

กฎบัตรอาเซียนกำหนดให้อาเซียนและประเทศสมาชิกปฏิบัติตามหลักการดังต่อไปนี้

๑. เคารพเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดนและอัตลักษณ์แห่งชาติของรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งปวง
๒. ผูกพันและรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และความมั่นคงของภูมิภาค
๓. ไม่รุกรานหรือข่มขู่จะใช้กำลังหรือการกระทำอื่นใดในลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ
๔. ระงับข้อพิพาทโดยสันติ
๕. ไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐสมาชิกอาเซียน
๖. เคารพสิทธิของรัฐสมาชิกทุกรัฐในการดำรงประชาชาติของตนโดยปราศจากการแทรกแซง การบ่อนทำลาย และการบังคับจากภายนอก
๗. ปรีกษาหารือที่เพิ่มพูนขึ้นในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียน
๘. ยึดมั่นต่อหลักนิติธรรม ธรรมาภิบาล หลักประชาธิปไตยและรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ
๙. เคารพเสรีภาพพื้นฐาน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม

^{๒๗} วิทย์ บัณฑิตกุล, **รู้จักประชาคมอาเซียน**, หน้า ๔๙ - ๕๐.

^{๒๘} สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ASEAN. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://203.172.142.8/en/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=21 [๑๑ มกราคม ๒๕๕๖].

๑๐. ยึดถือกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่รัฐสมาชิกอาเซียนยอมรับ

๑๑. ละเว้นจากการมีส่วนร่วมในการคุกคามอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดนหรือเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐสมาชิกอาเซียน

๑๒. เคารพในวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาที่แตกต่างของประชาชนอาเซียน

๑๓. มีส่วนร่วมกับอาเซียนในการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกทั้งในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยไม่ปิดกั้นและไม่เลือกปฏิบัติ

๑๔. ยึดมั่นในกฎการค้าพหุภาคีและระบอบของอาเซียน^{๒๙}

จุดเด่นประการหนึ่งของกฎบัตรอาเซียนคือการที่ข้อบทต่างๆ ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ประชาชนเข้าถึงและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศสมาชิกมากยิ่งขึ้น กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วยบทบัญญัติ ๑๓ บท รวม ๕๕ ข้อย่อย อาจสรุปบทบัญญัติที่สำคัญของกฎบัตรอาเซียนได้ ดังนี้

บทที่ ๑ เป้าหมายและหลักการ (Purposes and Principles) ระบุเป้าหมายของอาเซียน และหลักการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมาชิก ได้แก่ เป้าหมายการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ความมั่นคงของมนุษย์ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคมและวัฒนธรรม การลดช่องว่างของการพัฒนาการส่งเสริมประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน การพัฒนาอย่างยั่งยืนสิ่งแวดล้อม การศึกษา ยาเสพติด การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน เป็นต้น ส่วนหลักการได้แก่ เรื่องอำนาจอธิปไตยการไม่แทรกแซงกิจการภายในหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล และการเคารพความแตกต่าง เป็นต้น

บทที่ ๒ สถานะบุคคล (Legal Personality) ให้อาเซียนมีสถานะบุคคล

บทที่ ๓ สมาชิกภาพ (Membership) กำหนดกฎเกณฑ์ และกระบวนการในการรับสมาชิกใหม่ เช่น ต้องเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกอาเซียนและต้องยินยอมผูกพันตามกฎหมายบัตรและสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐสมาชิก รวมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมาชิกไว้อย่างกว้างๆ คือรัฐสมาชิกจะมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรและความตกลงต่างๆ ของอาเซียน รวมถึงหน้าที่ในการออกกฎหมายภายในเพื่อรองรับพันธกรณีด้วย

บทที่ ๔ องค์กรของอาเซียน (Organs) ประกอบด้วย ๑. ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายและมีการประชุมปีละ ๒ ครั้ง ๒. คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียนประสานงานระหว่าง ๓ เสาหลัก เพื่อความเป็นบูรณาการในการดำเนินงานของอาเซียน และแต่งตั้งรองเลขาธิการอาเซียน ๓. คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Council) สำหรับ ๓ เสาหลักของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยผู้แทนที่แต่ละประเทศสมาชิกแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและ

^{๒๙} ปัทมาพร คำโท, เราคืออาเซียน ไทย, หน้า ๒๕.

ติดตามการดำเนินงานตามแนวนโยบายของผู้นำทั้งในเรื่องที่อยู่ภายใต้เสาหลักของตน และเรื่องที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเสาหลัก และเสนอรายงานและข้อเสนอแนะในเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนต่อผู้นำ ๔.องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) จัดตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ๕.สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเลขาธิการอาเซียน (Secretary General of ASEAN) ๖.คณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives (CPR) to ASEAN) ที่กรุงจาการ์ตา โดยประเทศสมาชิกจะแต่งตั้งผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ที่กรุงจาการ์ตา ๗.สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) จัดตั้งโดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ ๘.องค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN human rights body - AHRB) มีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค ๙.มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) มีหน้าที่สนับสนุนเลขาธิการอาเซียนและประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ของอาเซียน

บทที่ ๕ องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน (Entities Associated with ASEAN) ให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนหลักการและวัตถุประสงค์ของอาเซียนตามรายชื่อในภาคผนวกของกฎบัตรได้ โดยภาคผนวกจะแบ่งประเภทองค์กรดังกล่าวเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ๑) องค์กรรัฐสภา คือ สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly- AIPA) ๒) องค์กรภาคธุรกิจ ๓) องค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการรับรองโดยอาเซียน ๔) กลุ่ม think tank และองค์กรด้านการศึกษา และ ๕) องค์กรอื่นๆ โดยให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนในการปรับปรุงภาคผนวกตามข้อเสนอแนะของคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน

บทที่ ๖ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต (Immunities and Privileges) ระบุหลักการกว้างๆ ในการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตแก่ ๑) สำนักเลขาธิการอาเซียนและองค์กรอื่นๆ ของอาเซียน ๒) เลขาธิการอาเซียนและเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการอาเซียน และ ๓) ผู้แทนถาวรของรัฐสมาชิก ณ กรุงจาการ์ตา และผู้แทนของรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมของอาเซียน เช่น เดินทางไปประชุม เป็นต้น โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามข้อตกลงแยกต่างหากจากกฎบัตร

บทที่ ๗ กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making) หลักทั่วไปคือฉันทามติ (Consensus) แต่มีข้อยกเว้นได้แก่ ๑) กรณีที่ไม่มีแนวทางมติอาจส่งเรื่องให้ผู้นำตกลงกันว่าจะใช้วิธีการใดตัดสินใจ ๒) กรณีที่มีข้อตกลงอื่นๆ ของอาเซียนอนุญาตให้ใช้วิธีการอื่นตัดสินใจได้ เช่น ปัจจุบันมีสนธิสัญญาว่าด้วยเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ให้ใช้คะแนนเสียง ๒ ใน ๓ ได้ และ ๓) กรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีตามกฎหมายอย่างร้ายแรง ผู้นำมีอำนาจตัดสินใจด้วยวิธีการใดๆ ตามที่จะตกลงกันเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษนอกจากนี้ ยังให้มีความยืดหยุ่นในการผูกพันตามข้อตกลงต่างๆ โดยใช้สูตรอาเซียน ลบ X (ASEAN minus X) สำหรับความตกลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่า หากประเทศสมาชิกทุกประเทศมีฉันทามติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ แล้ว ประเทศที่ยังไม่พร้อมก็อาจเลือกที่จะยังไม่เข้าร่วมได้

บทที่ ๘ การระงับข้อพิพาท (Settlement of Disputes) ๑) กำหนดในหลักการให้มีกลไกระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Mechanism- DSM) สำหรับทุกเสาหลัก ๒) ใช้การปรึกษาหารือและการเจรจาในการระงับข้อพิพาทเป็นอันดับแรก ๓) ให้คู่พิพาทสามารถเลือกใช้กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยอาจขอให้ประธานอาเซียนหรือเลขาธิการอาเซียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ ๔)

หากความตกลงเฉพาะกำหนด DSM ไว้แล้ว ก็ให้ใช้ DSM นั้น ๕) หากข้อขัดแย้งไม่เกี่ยวข้องกับความตกลงของอาเซียนฉบับใดให้ใช้กลไกคณะรัฐมนตรีที่จัดตั้งโดยสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๖) หากไม่อาจหาข้อยุติในข้อขัดแย้งได้ อาจยกเรื่องให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนตัดสิน ๗) ให้เลขาธิการอาเซียนติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามคำแนะนำ/คำตัดสินจาก DSM ของประเทศสมาชิกและจัดทำรายงานเสนอผู้นำ ๘) กำหนดให้นำเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ/คำตัดสินจาก DSM ให้ผู้นำพิจารณา และ ๙) กฎบัตรไม่ตัดสิทธิของประเทศสมาชิกที่จะใช้รูปแบบการระงับข้อพิพาทตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศอื่น

บทที่ ๙ งบประมาณและการเงิน (Budget and Finance) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงบประมาณที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสามารถตรวจสอบได้ และกำหนดเรื่องงบการบริหารงานของสำนักเลขาธิการอาเซียน ซึ่งรัฐสมาชิกจะจ่ายเงินสนับสนุนเท่าๆ กันตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสามารถรับเงินสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจาได้ แต่จะต้องไม่มีเงื่อนไขพิเศษ ทั้งนี้ กฎบัตรมิได้ระบุเรื่องกองทุนพิเศษต่างๆ เพื่อการดำเนินการของอาเซียน อาทิ การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ การลดช่องว่างการพัฒนา ฯลฯ เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องมีการศึกษาและกำหนดวิธีระดมทุนที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ ๑๐ การบริหารงานและกระบวนการ (Administration and Procedure) ๑) กำหนดให้ประธานของที่ประชุมสุดยอดอาเซียนคณะมนตรีประสานงานอาเซียน คณะมนตรีประชาคมอาเซียนและคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ตลอดจนองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขาและองค์กรเจ้าหน้าที่อาวุโสตามที่เหมาะสมมาจากประเทศเดียวกัน (Single Chairmanship) เพื่อส่งเสริมให้การทำงานเป็นเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ๒) การเพิ่มบทบาทประธานในการ (ก) เป็นผู้ส่งเสริมผลประโยชน์ของอาเซียนและเป็นผู้ผลักดันการสร้างประชาคมอาเซียน (ข) เป็นผู้ส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในแง่การนำนโยบายของอาเซียนเข้าไปผนวกไว้ในนโยบายระดับชาติของรัฐสมาชิก และการส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกภูมิภาค และ (ค) ทำให้อาเซียนสามารถจัดการวิกฤตการณ์และสถานการณ์เร่งด่วนที่มีผลกระทบต่ออาเซียนได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๑๑ อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน (Identity and Symbols) กำหนดให้อาเซียน มีหน้าที่ในการส่งเสริม ๑) อัตลักษณ์ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของอาเซียนในหมู่ประชาชนและ ๒) สัญลักษณ์ ได้แก่ คำขวัญ (วิสัยทัศน์เดียว อัตลักษณ์เดียว ประชาคมเดียว) ธงและดวงตราอาเซียน วันอาเซียน (วันที่ ๘ สิงหาคมของทุกปี) และเพลงอาเซียน

บทที่ ๑๒ ความสัมพันธ์กับภายนอก (External Relations) มีหลักการสำคัญ ดังนี้ ๑) ทำให้อาเซียนเป็นผู้ผลักดันหลักในการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคที่อาเซียนริเริ่มขึ้นและเน้นการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค ๒) ให้ประเทศสมาชิกพยายามหาทำที่ร่วมในเวทีระหว่างประเทศต่างๆ ๓) กำหนดให้ประเทศผู้ประสานงาน (Country Coordinator) มีหน้าที่ประสานงานความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา หรือองค์กรระหว่างประเทศอื่น โดยมีคณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่ ๓ หรือองค์กรระหว่างประเทศ (ASEAN Committees in Third Countries and International Organizations) เป็นผู้สนับสนุนการทำงานโดยเฉพาะการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศที่คณะกรรมการนั้นตั้งอยู่ ๔) ให้รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในฐานะองค์กร

ความร่วมมือเฉพาะสาขาเป็นผู้ดูแลความสอดคล้องและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการดำเนินความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียน ๕) ให้อำนาจคณะมนตรีประสานงานอาเซียนแต่เพียงองค์กรเดียวในการกำหนดสถานะความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศหรือองค์กรภายนอกโดยที่ประชุมรัฐมนตรีอื่นๆ สามารถเชิญประเทศหรือองค์กรภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นครั้งคราว และ ๖) ให้การรับรองเอกอัครราชทูตที่ประเทศอื่นแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประจำอาเซียน

บทที่ ๑๓ บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย (General and Final Provisions) กำหนดเรื่องพันธกรณีของประเทศสมาชิกในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎบัตร และความตกลงต่างๆ ของอาเซียน การมีผลใช้บังคับของกฎบัตรเมื่อทุกประเทศให้สัตยาบันการภาคยานุวัติของประเทศสมาชิกใหม่ ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าจะเปิดให้เฉพาะประเทศติมอร์เลสเตเท่านั้น การแก้ไขกฎบัตร การทบทวนกฎบัตร ๕ ปี หลังจากกฎบัตรมีผลใช้บังคับหรือตามที่ผู้นำกำหนด การตีความกฎบัตร ซึ่ง HLTF จะต้องหารือเรื่องกลไกที่เหมาะสมต่อไป การกำหนดให้ความตกลงอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันมีผลใช้บังคับต่อไปและให้กฎบัตรมีผลเหนือกว่าความตกลงในกรณีที่มีความขัดแย้งกันกรณีสิทธิในทรัพย์สินของอาเซียน^{๓๐}

๒.๗ กลไกการบริหารของอาเซียน (Organs)

๑. ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายและมีการประชุมปีละ ๒ ครั้ง มีหน้าที่ดังนี้

- ๑) ให้แนวนโยบายและตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ
- ๒) สั่งการให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสาหลักต่างๆ มากกว่า ๑ เสา
- ๓) ดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบต่ออาเซียน
- ๔) ตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิก กรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติในข้อขัดแย้งได้ หรือมีการไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาท
- ๕) ตั้งหรือยุบองค์กรอาเซียน
- ๖) แต่งตั้งเลขาธิการอาเซียน

๒. คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุมสุดยอดอาเซียนประสานงานระหว่าง ๓ เสาหลัก เพื่อความเป็นบูรณาการในการดำเนินงานของอาเซียน และแต่งตั้งรองเลขาธิการอาเซียน

๓. คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Council) สำหรับ ๓ เสาหลักของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยผู้แทนที่แต่ละประเทศสมาชิกแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและติดตามการดำเนินงานตามแนวนโยบายของผู้นำทั้งในเรื่องที่อยู่ภายใต้เสาหลักของตน และเรื่องที่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายเสาหลักเสนอรายงานและข้อเสนอแนะในเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนต่อผู้นำ

^{๓๐} กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, หน้า ๑๓.

๔. องค์การระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) จัดตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน มีหน้าที่หลัก คือ

- ๑) ดำเนินการตามอาณัติที่มีอยู่แล้ว
- ๒) นำความตกลงและมติของผู้นำไปปฏิบัติ
- ๓) เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน
- ๔) เสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อคณะมนตรีประชาคมอาเซียนที่เหมาะสม
- ๕) สามารถมีเจ้าหน้าที่อาวุโสหรือองค์กรย่อยเพื่อสนับสนุนการทำงานได้

๕. สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเลขาธิการอาเซียน (Secretary General of ASEAN) ซึ่งมีบทบาทมากขึ้นโดยนอกจากจะเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของอาเซียนแล้ว เลขาธิการอาเซียนจะมีบทบาทในการติดตามการปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาทและรายงานตรงต่อผู้นำและสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของอาเซียนกับภาคประชาสังคม ทั้งนี้ให้มีรองเลขาธิการอาเซียน (Deputy Secretary General) ๔ คน โดย ๒ คนจะมาจากการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษรประเทศ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี และอีก ๒ คนมาจากการคัดเลือกตามความสามารถ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี และอาจได้รับการต่ออายุได้อีก ๑ วาระ

๖. คณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives (CPR) to ASEAN) ที่กรุงจาการ์ตา โดยประเทศสมาชิกจะแต่งตั้งผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นคนละคนกับเอกอัครราชทูตประจำกรุงจาการ์ตา ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการอาเซียน โดยคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนจะมีบทบาทสำคัญสองด้าน ได้แก่ การเป็นผู้แทนของประเทศสมาชิกและการเป็นผู้แทนของอาเซียน ซึ่งจะเป็นเรื่องการสนับสนุนคณะมนตรีประชาคมอาเซียนและองค์กรความร่วมมือเฉพาะด้านต่างๆ การประสานงานกับสำนักเลขาธิการอาเซียน เลขาธิการอาเซียน และสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติของแต่ละประเทศสมาชิกและการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา

๗. สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) จัดตั้งโดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ เพื่อเป็นจุดประสานงานในการประสานงานและสนับสนุนภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนภายในประเทศ รวมทั้งการเตรียมการประชุมต่างๆ ของอาเซียนตลอดจนเป็นศูนย์กลางเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนด้วย

๘. องค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN Human Rights Body- AHRB) มีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคโดยจะมีการตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญขึ้นมายกร่างเอกสารกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ (Term Reference) ขององค์กรดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศได้ให้แนวทางว่าอำนาจหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนไม่ควรจำกัดแค่การให้คำปรึกษา แต่ควรรวมถึงการติดตามและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาค การส่งเสริมการศึกษาและการตื่นตัวของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนด้วย

๙. มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) มีหน้าที่สนับสนุนเลขาธิการอาเซียนและประสานงานกับองค์กรอื่นๆของอาเซียนในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ของอาเซียน^{๓๑}

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ที่ชะอำ หัวหิน เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามรับรองปฏิญญาชะอำหัวหิน ว่าด้วยแผนงานจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ค.ศ. ๒๐๐๙-๒๐๑๕) เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ ใน ๓ เสาหลัก (pillars) คือ

๑. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community - ASC)
๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC)
๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC)

เมื่อมีการรวมตัวเช่นนี้ ประเทศไทยจะได้ประโยชน์ไม่น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเตรียมความพร้อมของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐถือเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศที่จะต้องเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่เพื่อรองรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียน การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเคลื่อนย้ายแรงงานที่จะขยายตัวในอนาคต

ต่อมาในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๒๐ พ.ย. ๒๕๕๐ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามกฎบัตรอาเซียนซึ่งเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร โดยมีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ

๑. มีกฎกติกาในการทำงาน(Rules-based)
๒. มีประสิทธิภาพ
๓. มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

“กฎบัตรอาเซียนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธ.ค. ๒๕๕๑ กล่าวคือ หลังจากที่ประเทศสมาชิกครบทั้ง ๑๐ ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตร และการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นการประชุมระดับผู้นำอาเซียนครั้งแรกหลังจากกฎบัตรมีผลบังคับใช้”^{๓๒}

ทำให้อาเซียนมีสถานะองค์กรระหว่างประเทศที่ผูกพันประเทศสมาชิกมากขึ้นและเป็นการวางรากฐานสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘

๒.๘ เสาหลักประชาคมอาเซียน (pillars)

๒.๘.๑ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community - ASC)

^{๓๑} กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, หน้า ๒๐.

^{๓๒} กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. ASEAN Mini Book. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.ebooks.in.th/ebook/9036/ASEAN_MiniBook/ [๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๕].

ความร่วมมือในการจัดตั้ง ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุข แก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธีและยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ประชาคมความมั่นคงอาเซียนจะ

(๑) ใช้เอกสารทางการเมืองและกลไกของอาเซียนที่มีอยู่แล้วในการเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทภายในภูมิภาค รวมทั้งการต่อต้านการก่อการร้าย การลักลอบ ค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์อาชญากรรมข้ามชาติอื่นๆ และการขจัดอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง

(๒) ริเริ่มกลไกใหม่ๆ ในการเสริมสร้างความมั่นคง และกำหนดรูปแบบใหม่สำหรับความร่วมมือในด้านนี้ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรฐานการป้องกันการเกิดข้อพิพาท การแก้ไขข้อพิพาท และการส่งเสริมสันติภาพภายหลังจากการเกิดข้อพิพาท

(๓) ส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล ซึ่งอาเซียนยังไม่มีความร่วมมือด้านนี้ ทั้งนี้ ความร่วมมือข้างต้นจะไม่กระทบต่อนโยบายต่างประเทศ และความร่วมมือทางทหารของประเทศสมาชิกกับประเทศนอกภูมิภาค^{๓๓}

ปัจจุบันอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community Blueprint) โดยมีเป้าหมายเพื่อ

ก) สร้างประชาคมอาเซียนให้มีค่านิยมร่วมกัน การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกันครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

ข) ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม มาตรการสร้างความไว้วางใจเชื่อใจและการระงับข้อพิพาทโดยสันติเพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุข และไม่มีความหวาดระแวง ขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้ายอาชญากรรมข้ามชาติต่างๆ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

ค) เสริมสร้างให้อาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่หนักแน่นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลกโดยมีอาเซียน เป็นผู้นำในภูมิภาค การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาคเช่น กรอบอาเซียนบวกสาม กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศและองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

เป้าหมายในประชาคมการเมืองและความมั่นคง สรุปได้ดังนี้

- ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง

^{๓๓} กลุ่มสารสนเทศต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, การศึกษา : รากฐานประชาคมอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสศ. ลาตพรวัว, ๒๕๕๒), หน้า ๓ - ๔.

- อยู่ร่วมกันโดยสันติ
- แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี
- สร้างกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน
- ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน
- ความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้าง ความมั่นคงที่ครอบคลุมรอบด้าน เช่น โรคระบาด
- ภัยพิบัติธรรมชาติ
- มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก

ผลกระทบจากการรวมตัวเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคง

- การควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐที่เข้มข้นยิ่งขึ้น
- การส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน
- การส่งเสริมสันติภาพและความปรองดองบนพื้นฐานของสันติวิธี
- ช่องว่างในการพัฒนาอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งทางสังคม
- ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การลักลอบค้ามนุษย์ การค้าอาวุธยาเสพติดและสารตั้งต้น การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย การก่อการร้าย^{๓๔}

นอกจากนี้ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ กลไกการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งของประชาคมอาเซียน มีลักษณะมุ่งเน้นแก้ไขความขัดแย้งระหว่างรัฐ แต่โลกในปัจจุบัน ความขัดแย้งส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในรัฐ แต่มีลักษณะข้ามชาติ ดังนั้น กลไกอาเซียนจึงอาจจะไม่มีประสิทธิภาพรองรับกับความขัดแย้งในรูปแบบใหม่

๑. การพัฒนาทางการเมือง ประเด็นที่ Blueprint ให้ความสำคัญคือ เรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยสิทธิมนุษยชน และการติดต่อในระดับประชาชนต่อประชาชน อย่างไรก็ตามในโลกแห่งความเป็นจริง อาเซียนยังมีปัญหามากเกี่ยวกับพัฒนาการประชาธิปไตย หลายประเทศสมาชิกยังเป็นเผด็จการ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยเต็มใบก็มีเพียงไม่กี่ประเทศ นอกจากนี้ถึงแม้ในกฎบัตรอาเซียนจะระบุว่าจะมีการจัดตั้งกลไกด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นมา แต่ในที่สุดอำนาจหน้าที่ของกลไกนี้จะถูกตัดทอดลงจนกลายเป็นแค่เสือกระดาษ

๒. การพัฒนาบรรทัดฐาน อีกเรื่องหนึ่งที่ Blueprint ให้ความสำคัญคือ การพัฒนาบรรทัดฐาน คือกฎเกณฑ์ข้อตกลงต่างๆของอาเซียน ขณะนี้ข้อตกลงหลักๆของอาเซียนมีสนธิสัญญาสมานฉันท์และความร่วมมือ (Treaty of Amity and Cooperation) กฎบัตรอาเซียนสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความตกลงการต่อต้านการก่อการร้ายของอาเซียน

ในอนาคตอาเซียนคงจะต้องพัฒนาขยายการทำสนธิสัญญาและข้อตกลงให้ครอบคลุมในด้านต่างๆต่อไป โดยอยากจะให้มองสหภาพยุโรปวิวัฒนาการของสหภาพยุโรปที่เป็นมาโดยตลอด ตั้งแต่การจัดตั้งประชาคมยุโรป มีสนธิสัญญารองรับต่อมาการจัดตั้งสหภาพยุโรปก็มีสนธิสัญญา

^{๓๔} สำนักงาน ก.พ., ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕, หน้า ๓๒.

Maastricht อาเซียนควรจะดูตัวอย่างจากยุโรป และควรพัฒนาความร่วมมือในอนาคต โดยมีสนธิสัญญารองรับ

๓. การป้องกันความขัดแย้ง ประชาคมความมั่นคงอาเซียน จะเน้นในการสร้างกลไกป้องกันความขัดแย้ง ซึ่งกลไกที่สำคัญคือ ที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า CBM (Confidence Building Measures) หรือมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน การจัดประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน การจดทะเบียนการซื้อขายอาวุธในอาเซียน (ASEAN arm register) และการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า

อย่างไรก็ตาม การพัฒนามาตรการเหล่านี้ ไม่ใช่เรื่องง่าย และไม่แน่ใจว่าจะทันในปี ๒๐๑๕ หรือไม่ การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนนั้น ยังมีความร่วมมือที่เบาบางมาก และเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่แปลกแต่จริงที่อาเซียนก่อตั้งมา ๔๐ กว่าปีแล้ว แต่ไม่มีการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนเลย เพิ่งจะมีประชุมครั้งแรกเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ดังนั้น หากอาเซียนยังไม่มีความร่วมมือทางทหารอย่างจริงจัง การพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียนอย่างแท้จริงคงจะไม่เกิดขึ้น

๔. การแก้ไขความขัดแย้ง อีกเรื่องหนึ่งที่ Blueprint กล่าวถึงคือ การพัฒนากลไกแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งมีการระบุถึงกลไกต่างๆที่จะเป็นการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

อย่างไรก็ตามมีกลไกหนึ่งที่สหประชาชาติใช้อย่างได้ผลคือ กองกำลังรักษาสันติภาพ (peace keeping force) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้มีการถกเถียงกันในประเทศที่ว่า อาเซียนควรมีการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของอาเซียนหรือไม่ อินโดนีเซียจะผลักดันเรื่องนี้เป็นพิเศษ แต่มีหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่ยังมีระบอบเผด็จการในอาเซียน ยังคงหวาดระแวงว่า กองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนอาจเป็นกลไกที่จะเข้ามาแทรกแซงกิจการภายใน โดยเฉพาะการเข้ามาทำให้ระบอบเผด็จการของตนสั่นคลอนลง ดังนั้น ขณะนี้อาเซียนจึงไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องนี้ ผู้เขียนมองว่า ควรผลักดันการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพของอาเซียนให้เกิดขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นกลไกในการรักษาสันติภาพในอาเซียนแล้ว ยังจะทำให้อาเซียนมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในกรอบของการส่งกองกำลังอาเซียนเข้าร่วมกับกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ

๕. อุปสรรค การจัดตั้งประชาคมความมั่นคงอาเซียนนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้เพราะยังมีอุปสรรคหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง กรณีพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกยังมีความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และยังคงกำหนดยุทธศาสตร์ทางทหาร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานว่า ประเทศเพื่อนบ้านอาจจะเป็นศัตรู หากอาเซียนแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ การจัดตั้งประชาคมความมั่นคงอาเซียนอย่างแท้จริงก็คงจะเกิดขึ้นไม่ได้^{๓๕}

๒.๘.๒ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC)

การจัดตั้ง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ โดย (๑) มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน เงิน ทุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี ๒๕๕๘ (๒) ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการ

^{๓๕} ประภัสสร เทพชาตรี, ประชาคมอาเซียน , พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์สมารธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐.

ผลิตเดี่ยว (single market and production base) โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว (๓) ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน (๔) ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและตลาดทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พัฒนาความร่วมมือด้านกฎหมาย การเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงาน^{๓๖}

ในการที่จะรวมตัวเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ภายในปี ๒๕๕๘ นั้น กลุ่มประเทศอาเซียนได้จัดทำแผนงานในเชิงบูรณาการในด้านเศรษฐกิจต่างๆ หรือพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ เรื่อง ดังนี้

(๑) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดี่ยว จะนำไปสู่การใช้กฎระเบียบการค้าในประเทศสมาชิกทั้งหมดเป็นอย่างเดียวกัน (Harmonization of Rules and Regulations) ทั้งในด้านมาตรฐาน คุณภาพ ราคา อัตราภาษี รวมถึงกฎระเบียบในการซื้อขาย การขจัดมาตรการและข้อกีดกันต่างๆ รวมถึงการมีมาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้า เงื่อนไขการเคลื่อนย้ายบุคคลสัญชาติอาเซียน และประเภทบริการและการลงทุนที่เสรีมากขึ้น

(๒) การสร้างอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ในเวทีการค้าโลก ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โทรคมนาคม การเงินการธนาคาร การจัดระบบการค้าให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

(๓) การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยพัฒนา SMEs และเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการความร่วมมือต่างๆ เช่น โครงการริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ในการลดช่องว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิก

(๔) การเชื่อมโยงของอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลก ด้วยการเน้นและปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาคให้มีเท่าเทียมกัน โดยการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายการผลิต /จำหน่ายภายในอาเซียนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจส่วนอื่นของโลก

อย่างไรก็ดี วิฤติเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ ทำให้ประเทศไทยหันมาดำเนินนโยบายการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยหันมาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในประเทศบนพื้นฐานความได้เปรียบของประเทศ มีการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปัจจุบันจากภาวะความผันผวนของกระแสเศรษฐกิจโลก ส่งผลอย่างมากต่อการแข่งขันด้านราคาที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทำ

^{๓๖} สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.bic.moe.go.th/th/images/.../ed-building-ASEANcommunity.pdf หน้า ๖[๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕].

ให้ภาคอุตสาหกรรมไทยต้องปรับตัวอีกครั้ง เพื่อหนีจากการแข่งขันด้านราคา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศจีนและเวียดนาม โดยหันไปเน้นการผลิตบนพื้นฐานองค์ความรู้ (Knowledge-based) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) รวมไปถึงการสร้างคุณค่า (Value Creation) ให้กับสินค้าและบริการ^{๓๗}

๒.๘.๒.๑ ผลผูกพันของ AEC Blueprint ต่อประเทศไทย

AEC Blueprint ได้กำหนดพันธกรณีที่สำคัญต่างๆ ดังนี้

๑. การเปิดเสรีการค้าสินค้า ภายใต้ความตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement : ATIGA) มาตรการด้านภาษี อาเซียนมีเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการยกเลิกภาษีสินค้าสำหรับกลุ่มอาเซียน ๖ ภายในปี ๒๕๕๓ (ค.ศ. ๒๐๑๐) และสมาชิกใหม่ ๔ ประเทศภายในปี ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) ซึ่งไทยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ดังนั้นสามารถกล่าวได้ การรวมตัวกันเป็น AEC จึงไม่ทำให้ไทยต้องลดภาษีสินค้าใดๆ เพิ่มเติมอีกโดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในปี ๒๕๕๘ มาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี (NTBs) อาเซียนได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกมีการลดมาตรการ NTMs โดยได้ไทยได้ผูกพันการยกเลิกมาตรการ NTMs ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมาตรการโควตาภาษีของสินค้าเกษตร ๓ ชุด โดยต้องยกเลิกมาตรการโควตาในปี ๒๕๕๑ ๒๕๕๒ และ ๒๕๕๓ ในขณะที่ประเทศไทยได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วเกือบทั้งหมด ยังขาดเพียงแต่ข้าวที่กำลังอยู่ระหว่างการหารือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางและมาตรการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อมีการยกเลิกมาตรการดังกล่าว

๒. การเปิดเสรีการค้าบริการ โดยเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนอาเซียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ภายในปี ๒๕๕๓ ในสาขาบริการสำคัญ (Priority Integration Sector) ได้แก่ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุภาพ และสาขาการท่องเที่ยว ภายในปี ๒๕๕๖ ในสาขาโลจิสติกส์ และภายในปี ๒๕๕๘ ในสาขาบริการอื่นๆ ทุกสาขา ทั้งนี้ สามารถยกเว้นสาขาที่อ่อนไหวได้

๓. การเปิดเสรีการลงทุน ในสาขาอุตสาหกรรมที่ตกลงกันและการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ

๔. การเปิดเสรีด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย จะเปิดเสรียิ่งขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้สมาชิกมีมาตรการปกป้องที่เพียงพอเพื่อรองรับผลกระทบ

๕. การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรีโดยให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของแต่ละประเทศ

^{๓๗} กระทรวงอุตสาหกรรม. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) : โอกาสและผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมไทย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.med.cmu.ac.th/library/asean-web/asean-pillars/Thai_Industry_and_AEC.pdf หน้า ๒. [๗ ธันวาคม ๒๕๕๕].

๖. การดำเนินการตามความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ เช่น ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ ความร่วมมือด้าน SMEs การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) เป็นต้น^{๓๘}

๒.๘.๒.๒ การเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีใน ๘ สาขาวิชาชีพ

จากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ ที่บาหลี อินโดนีเซีย สมาชิกอาเซียนได้จัดทำข้อตกลงร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements : MRAs) เกี่ยวกับคุณสมบัติของวิชาชีพหลัก แรงงานเชี่ยวชาญ หรือผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรี ซึ่งขณะนี้ได้ทำข้อตกลงร่วมกันแล้ว ๗ สาขาวิชาชีพ ได้แก่

๑. วิศวกรรม (Engineering Services)
๒. พยาบาล (Nursing Services)
๓. สถาปัตยกรรม (Architectural Services)
๔. การสำรวจ (Surveying Qualifications)
๕. แพทย์ (Medical Practitioners)
๖. ทันตแพทย์ (Dental Practitioners)
๗. บัญชี (Accountancy Services)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๔ ณ หอประชุมกองทัพเรือ ได้มีการบรรยายเรื่อง “ทิศทางการ ศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ” โดย นายสุนทร ชัยยิตติภูมิ รองอธิบดีกรมอาเซียนได้กล่าวว่า “แรงงานมีฝีมือเพิ่มเป็น ๘ สาขาแล้ว โดยเพิ่มการท่องเที่ยว เป็นสาขาที่ ๘ ขณะนี้ประเทศสมาชิก ๙ ประเทศได้ลงนามไป”^{๓๙}

๒.๘.๓ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC)

อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกัน เพื่อให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเน้นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกในด้านความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ระดับภูมิภาคร่วมกัน ทั้งนี้ การเสริมสร้างรากฐานและความเชื่อมโยงระหว่างกันที่แข็งแกร่งนำไปสู่ความเข้าใจของการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี การรู้เขารู้เรา และมีความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้สังคมที่เอื้ออาทร^{๔๐}

^{๓๘} กลุ่มพหุภาคี สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC). [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.baanjomyut.com/library_2/asean_community/04.html [๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๕].

^{๓๙} สำนักงาน ก.พ., ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕, หน้า ๓๓ - ๓๗

^{๔๐} กรมอาเซียน กระทรวงต่างประเทศ, มารูจักอาเซียนกันเถอะ , พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอราวิณการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐.

๒.๘.๓.๑ แผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint)

อาเซียนได้ตั้งเป้าการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนในปี ๒๕๕๘ โดยมุ่งหวังในการเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity)

เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน ๖ ด้าน ได้แก่

๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development) ^{๔๑}

“ASCC ให้ความสำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการศึกษาให้เป็นวาระของอาเซียน การสร้างสังคมความรู้ โดยส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเสริมสร้างทักษะในการประกอบการ สำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ” ^{๔๒}

๒) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)

๓) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)

๔) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

๕) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)

๖) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) โดยมีกลไกการดำเนินงาน ได้แก่ การประชุมรายสาขา (Sectoral) ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting) และระดับรัฐมนตรี (Ministerial Meeting) คณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Council) รวมทั้งการประชุมคณะกรรมการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Senior officials Committee for ASEAN Socio-Cultural Community) ^{๔๓}

๒.๙ อาเซียนและความสัมพันธ์ต่างประเทศ

๒.๙.๑ อาเซียนบวกสาม

กรอบความร่วมมืออาเซียน บวกสาม (ASEAN+๓) เป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม ๓ ประเทศ คือ จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออก และเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งชุมชนเอเชียตะวันออก

^{๔๑} ประภัสสร เทพชาตรี, ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน, หน้า ๓๕.

^{๔๒} ประภัสสร เทพชาตรี, ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๒๒ วันศุกร์ที่ ๒๐ - วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

^{๔๓} กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, หน้า ๑๑๓ - หน้า ๑๑๔

(East Asian Community) โดยให้อาเซียนและกระบวนการต่างๆ ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสามเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย^{๔๔}

การรวมกลุ่มอาเซียนบวกสาม เป็นความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับชาติเอเชียตะวันออก ได้แก่ อาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ด้วยเหตุนี้ อาเซียนบวกสาม จึงประกอบด้วยสมาชิก ๑๓ ชาติ คือ ๑๐ ชาติสมาชิกอาเซียน รวมกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งมีประชากรรวมทั้งสิ้นกว่า ๒,๐๐๐ ล้านคน หรือหนึ่งในสามของประชากรโลก เมื่อรวมผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เข้าด้วยกัน จะทำให้มีมูลค่าถึง ๙ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณร้อยละ ๑๖ ของจีดีพีโลก ขณะที่ยอดเงินสำรองต่างประเทศรวมกันจะสูงถึง ๓.๖ ล้านล้านเหรียญสหรัฐซึ่งมากกว่ากึ่งหนึ่งของเงินสำรองต่างประเทศของโลกอาเซียนบวกสาม จึงเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ได้รับการจับตาอย่างใกล้ชิดในฐานะที่จะมีบทบาทเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ทั้งต่อประเทศสมาชิกอาเซียนเอง และต่อเศรษฐกิจโลกโดยรวม^{๔๕}

๑. ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเริ่มความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการกับอาเซียนในปี ๒๕๑๖ และพัฒนาความสัมพันธ์เป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียนในปี ๒๕๒๐ และในปี ๒๕๔๖ มีการประชุมสุดยอดอาเซียน - ญี่ปุ่น สมัยพิเศษ (ASEAN-Japan Commemorative Summit) ที่กรุงโตเกียวในโอกาส ครบรอบ ๓๐ ปีความสัมพันธ์อาเซียน - ญี่ปุ่น โดยได้มีการลงนามปฏิญญาโตเกียวว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนอาเซียน-ญี่ปุ่น (Tokyo Declaration for the Dynamic and Enduring ASEAN – Japan Partnership) เพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือระหว่างสองฝ่าย

ญี่ปุ่นให้การสนับสนุนการรวมตัวของอาเซียนโดยจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุน การรวมตัวกันของอาเซียน (Japan-ASEAN Integration Fund JAIF) และยังเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ที่สุดของกรอบข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัว ของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration IAI) อีกด้วย^{๔๖}

๒. ประเทศจีน

ความสัมพันธ์อาเซียน-จีนเริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๔ และในปี ๒๕๓๙ ได้ยกสถานะเป็น full dialogue partner ในปี ๒๕๔๙ ได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีนสมัยพิเศษ ที่นครหนานหนิง เพื่อฉลองครบรอบ ๑๕ ปีความสัมพันธ์อาเซียน-จีน และในปี ๒๕๕๔ จีนและอาเซียนจะจัด กิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ ๒๐ ปีของความสัมพันธ์

อาเซียนและจีนได้กำหนดให้มีความร่วมมือใน ๑๑ สาขาหลักได้แก่ เกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน การพัฒนากลุ่มน้ำโขง การคมนาคม ขนส่ง พลังงาน วัฒนธรรม สาธารณสุข การท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม

^{๔๔} งานพัฒนาบุคลากร กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักอำนวยการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **เรื่องนำสู่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน.** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ), (อัดสำเนา) หน้า ๓๑ - ๓๓

^{๔๕} ไชยวัฒน์ คำชู. **ประชาคมอาเซียนกับการปกครองส่วนท้องถิ่น,** พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : ส เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๔๕.

^{๔๖} สำนักงาน ก.พ., **ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕,** หน้า ๒๖๑.

อาเซียนและจีนกำลังจัดทำ Plan of Action to Implement the Joint Declaration on ASEAN-China Strategic Partnership for Peace and Prosperity (๒๕๕๔-๒๕๕๘) เนื่องจากฉบับเก่าหมดอายุลงในสิ้นปี ๒๕๕๓ โดยไทยได้มีข้อเสนอแนะในเรื่องที่สำคัญ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง และการปฏิบัติการทางทหารแพทย์ฉุกเฉินในเหตุการณ์ ภัยพิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามความตกลงด้านการขนส่งทางอากาศระหว่าง อาเซียน-จีน เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓^{๔๗}

๓. ประเทศเกาหลี

สาธารณรัฐเกาหลีเริ่มมีความสัมพันธ์กับอาเซียนในปี ๒๕๓๒ ในฐานะคู่เจรจา เฉพาะด้านและได้รับสถานะเป็นคู่เจรจาเต็มตัวของอาเซียนในปี ๒๕๓๔ ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญา ไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation) และลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๗ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือที่รอบด้าน

ในปี ๒๕๔๘ อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลีได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน นอกจากนี้ อาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลีได้ร่วมจัดตั้งศูนย์อาเซียน-เกาหลี เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ที่กรุงโซล เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกัน และได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๒^{๔๘}

๒.๙.๒ อาเซียนบวกหก

ระหว่างการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน - ญี่ปุ่น และอาเซียนบวกสาม ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ญี่ปุ่นเสนอให้จัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างอาเซียน ๖ ประเทศ (Comprehensive Economic Partnership in East Asia : CEPEA) ซึ่งเป็นเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศอาเซียนกับ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย อินเดีย และนิวซีแลนด์

๑. ประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ประเทศคู่เจรจากับอาเซียนในปี ๒๕๑๗ และดำเนินความสัมพันธ์กันอย่างราบรื่นมีการปรับเปลี่ยนลำดับความสำคัญของความร่วมมือในสาขาต่างๆไปตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจและความจำเป็นอื่นๆ ที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์อาเซียน โดยเฉพาะการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

อาเซียนและออสเตรเลียได้ร่วมลงนาม ASEAN-Australia Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism เมื่อปี ๒๕๔๗ และได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญา ไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation: TAC) เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๘ นอกจากนี้ออสเตรเลียมีบทบาทในกรอบ ASEAN Regional Forum

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๕ – ๒๖๖.

^{๔๘} สำนักงาน ก.พ., *ก้าวสู่ประชาคม ASEAN ๒๐๑๕*, หน้า ๒๗๐ – ๒๗๑.

(ARF) อย่างแข็งขันและให้ความสำคัญกับสถานการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอันดับต้นๆ โดยเฉพาะเรื่องการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และการค้ามนุษย์

อาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ได้ร่วมลงนามความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (ASEAN Australia-New Zealand Free Trade Agreement: AANZFTA) เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ณ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ความตกลง AANZFTA มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ สำหรับประเทศออสเตรเลีย มาเลเซีย สหภาพพม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยประเทศไทยได้แจ้งถึงความพร้อมในการบังคับใช้ความตกลงต่อประเทศภาคี ซึ่งทำให้ความตกลง AANZFTA มีผลบังคับใช้สำหรับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป^{๔๙}

๒. ประเทศนิวซีแลนด์

ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ เริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ โดยนิวซีแลนด์เป็นประเทศคู่เจรจา ลำดับที่ ๒ ของอาเซียนหลังจากออสเตรเลีย เดิมความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะประเทศผู้รับกับประเทศผู้ให้โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือความร่วมมือเพื่อการพัฒนาซึ่งในปัจจุบันความสัมพันธ์อาเซียนนิวซีแลนด์ได้พัฒนาเป็นความสัมพันธ์อย่างรอบด้าน

นิวซีแลนด์ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation : TAC) และได้ลงนามในปฏิญญาร่วมว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายสากลกับอาเซียน (ASEAN-New Zealand Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism) เมื่อปี ๒๕๔๘ นอกจากนี้ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้รับประโยชน์จากบทบาทอันแข็งขันของนิวซีแลนด์ในด้านการต่อต้านการก่อการร้าย โดยเฉพาะในกรอบ Interfaith Dialogue และ Alliance of Civilization ด้วย^{๕๐}

๓. ประเทศอินเดีย

อาเซียนกับอินเดียเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในปี ๒๕๓๕ ในลักษณะคู่เจรจาเฉพาะด้านและยกระดับขึ้นเป็นคู่เจรจาอย่างสมบูรณ์ เมื่อปี ๒๕๓๘ ต่อมาได้พัฒนาความสัมพันธ์สู่ระดับการประชุมสุดยอดครั้งแรก เมื่อ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย เป็นความสัมพันธ์อย่างรอบด้านในฐานะหุ้นส่วน โดยมีเอกสารความเป็นหุ้นส่วนระหว่างอาเซียน-อินเดียเพื่อสันติภาพ ความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน (ASEAN India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity) กำหนดแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันในการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยมีแผนปฏิบัติการรองรับ ปัจจุบันอยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๘ ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งกองทุนอาเซียน-อินเดีย (ASEAN India Fund) เพื่อสนับสนุนการดำเนินความร่วมมือดังกล่าว

^{๔๙} กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, หน้า ๗๐ - ๗๑.

^{๕๐} กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประเทศไทยกับอาเซียน, หน้า ๗๓ - ๗๕

อินเดียได้เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ตั้งแต่ปี ๒๕๓๙ โดยมีบทบาทในเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล และได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อปี ๒๕๔๖ อีกทั้งได้รับรองแถลงการณ์ร่วมกับอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายในปีเดียวกัน นอกจากนี้ อินเดียยังได้เข้าเป็นสมาชิกของการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกในปี ๒๕๔๘^{๕๑}

๒.๑๐ พุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน

พุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งฝ่ายนิกายเถรวาทและนิกายมหายาน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. บรูไนดารุสซาลาม

ประเทศเนการา บรูไน ดารุสซาลาม เดิมประชาชนนับถือความเชื่อที่สืบทอดกันมาตามประเพณี โดย พระพุทธศาสนาเริ่มเข้ามาในบรูไนตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัย ที่เรืองอำนาจจากฝั่งคาบสมุทรมลายูอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ ๗ เป็นต้นมา จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ จึงอ่อนกำลังลงไปแล้วเจียบหาย คงเหลือแต่อิทธิพลทางภาษาไว้เท่านั้น^{๕๒} หลังจากนั้น ศาสนาอิสลามเข้ามาแทนที่ และกลายเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือและเป็นศาสนาประจำชาติ^{๕๓}

ข้อจำกัดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศบรูไน

๑. ด้านการเมือง

(๑) ประเทศบรูไนมีกฎหมายที่ชัดเจนในเรื่องการปกครอง ผู้นำประเทศทั้งประมุข นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ต้องเป็นชาวบรูไนเชื้อสายมาเลย์โดยกำเนิด และต้องเป็นชาวมุสลิมนิกายสุหนี่เท่านั้น

(๒) ไม่มีการเลือกตั้ง และบทบาททางการเมืองถูกจำกัด โดยผู้นำประเทศ

๒. ด้านเศรษฐกิจ

(๑) ประชาชนที่เป็นชาวมุสลิมจะได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าคนที่นับถือศาสนาอื่น

(๒) มีค่าครองชีพสูงมาก แต่มีสวัสดิการอย่างดีเลิศแก่ประชาชน

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓ - ๘๕

^{๕๒} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. ศาสนาพุทธในประเทศบรูไน. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๕๓} ไชยนาถ ญาติฉิมพลีและสนธิ จรอนันต์, “ศาสนาของประชาชนในประชาคมอาเซียน”, **หลักเมือง**, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒๕๗ (เดือนสิงหาคม ๒๕๕๕) : หน้า ๒๖.

ชาวบรูไนนับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ เนื่องจากวัฒนธรรมของชาวบรูไนมีรากฐานจากความเชื่อในศาสนาอิสลามมาตั้งแต่เริ่มแรก ทำให้ศาสนาอิสลามถูกยกขึ้นเป็นพิเศษกว่าศาสนาอื่นๆ ไม่เพียงเท่านั้น ปัจจุบันนี้ยังมีรายงานจากหน่วยงาน Islamic Conversion และ New Muslim Guidance Unit ของศูนย์ดะวะฮ์อิสลาม (Islamic Dakwah Center) ซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงศาสนา ประเทศบรูไนประกาศว่าประเทศบรูไนมีจำนวนผู้เข้ารับอิสลามเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการในการรับอิสลามง่ายดายนมาก แค่เพียงกล่าวชอาดาฮ์ ปฏิญาณตนเป็นมุสลิมเท่านั้น จึงพบว่าเฉพาะ ๔ เดือนแรกของปี ๒๐๐๗ มีผู้เปลี่ยนมารับอิสลามแล้วถึง ๑๗๔ คน^{๕๔}

จำนวนประชากรบรูไน : ๔๑๔,๐๐๐ คน^{๕๕}

ศาสนา : ศาสนาอิสลาม (๖๗%) ศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ ศาสนาพุทธ (๑๓%) ศาสนาคริสต์ (๑๐%) และฮินดู (๑๐%)^{๕๖}

๒. ราชอาณาจักรกัมพูชา

เมื่อพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่สุวรรณภูมิ ดินแดนแถบประเทศกัมพูชา เป็นดินแดนแห่งแรกที่ได้เอาพุทธศาสนาจากอินเดีย และได้รับอิทธิพลในด้านความเจริญทางด้านจิตใจมาจากประเทศอินเดีย ศาสนาแรกที่เป็นศาสนาสำคัญของชาวกัมพูชา คือ ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาที่รองลงมา คือ พระพุทธศาสนา ศาสนาทั้งสองนี้ ได้วางรากฐานลงในประเทศนี้เป็นครั้งแรก และในปัจจุบันนี้ ก็ยังแผ่อิทธิพลออกไปอย่างกว้างขวาง ประชากรส่วนใหญ่ยังคงนับถือศาสนาทั้งสองนี้อยู่ตามประวัติศาสตร์ของกัมพูชา จัดได้เป็น ๔ ยุค จะได้กล่าวถึงพุทธศาสนาในยุคต่าง ๆ ดังนี้

ยุคฟูนัน (Funan, Founan) หรืออาณาจักรพนมหรือยุคก่อนเขมร (พ.ศ. ๖๐๐-๑๑๐๐) ในสมัยนี้ชาวเขมนับถือทั้งศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา แต่ในราชสำนัก และชนชั้นสูงนับถือศาสนาฮินดู นิกายไศวะ เป็นหลัก มีความคล้ายคลึงกับอินเดียมาก ใน พ.ศ. ๑๐๕๗ พระเจ้าอนรุทธรรมันขึ้นครองราชย์ ทรงมีพระราชมารดาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า และได้ทรงประกาศถวายพระองค์เป็นอุบาสก ทรงมีพระเกศธาตุเส้นหนึ่งไว้เป็นที่สักการบูชา พระเจ้าอนรุทธรรมันเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายที่ปรากฏนามในยุคฟูนัน ในระยะเวลานี้อาณาจักรเจนละซึ่งเป็นเมืองขึ้นของฟูนันได้มีอำนาจมากขึ้น ได้ตั้งตัวเป็นอิสระ และต่อมาใน พ.ศ. ๑๑๗๐ ก็ได้ยกกองทัพมาโจมตีรวมฟูนันเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเจนละ

สมัยเจนละ (พ.ศ. ๑๑๐๐ - ๑๓๔๔) พระเจ้าวรมันเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์แรกของสมัยเจนละ ราว พ.ศ. ๑๐๙๓ กษัตริย์ในยุคต้นยังคงนับถือศาสนาฮินดูนิกายไศวะเป็นหลัก ต่อมาพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ได้มีกษัตริย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ สมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๑ (ครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๑๑๙๓ - ๑๒๕๖) มีหลักฐานแสดงว่าพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอยู่ มีศิลา

^{๕๔} คณะกรรมการสหประชาชาติไทย. **ประเทศบรูไน**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

http://thaiworldmission.com/index.php?option=com_content&view=article&id=38&Itemid=53 [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๕๕} พิชรา โพธิ์กลาง, **เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน**, หน้า ๖๑.

^{๕๖} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, **หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน**, หน้า ๔๑.

จารึกที่วัดไพรเวียร ใกล้เมืองวยาธปุระ เมื่อ พ.ศ. ๑๒๐๗ กล่าวถึงกษัตริย์สองพี่น้องที่บวชในพุทธศาสนา พระเจ้าชัยวรมันที่ ๑ ได้โปรดให้สร้างวัดถวาย ... สมัยนั้นพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก มีวัดทั่วไปทุกแห่ง มีศาสนาพราหมณ์และพุทธอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประชาชนทั่วไปนิยมบวชในพุทธศาสนา แม้พวกเจ้านายก็นิยมบวชเช่นเดียวกัน

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๔ พุทธศาสนาแบบมหายาน ได้เข้ามาเผยแพรในเอเชียอาคเนย์แล้ว และเขมรก็ยังได้รับเอาพุทธศาสนามหายานเช่นกัน แต่ก็ไม่มีอิทธิพลมากนัก เหมือนเถรวาท ดั้งเดิมที่กของหลวงจีนฮั่นจิง กล่าวว่า ภาคพื้นนี้มีนิกายพุทธศาสนามาก มีทั้งนิกายมูลสรวาสติวาทิน เป็นนิกายในเถรวาท ในภาษาสันสกฤต

สมัยมหายาน (พ.ศ. ๑๓๔๕ - ๑๙๗๕) ยุคมหายาน ได้แก่ยุคที่นครวัด นครธม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ทะเลสาบ และอยู่ทางเหนือของเมืองเสียมราฐ เป็นเมืองหลวงของกัมพูชา เป็นยุคที่อารยธรรมของขอมเจริญรุ่งเรืองมาก มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นทางด้านศาสนา ปรากฏว่าพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเจริญรุ่งเรืองพร้อมกับศาสนาพราหมณ์ ส่วนพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทคงเป็นที่นับถืออยู่ในหมู่ประชาชนทั่วไป ส่วนทางชั้นสูงหรือในราชสำนักนับถือพุทธศาสนาแบบมหายาน และถือลัทธิพราหมณ์ ในยุคนี้ได้มีธรรมเนียมถือศาสนาคนละอย่างระหว่างพระราชากับปุโรหิต ถ้าพระราชเป็นพุทธ ปุโรหิตเป็นพราหมณ์ หรือถ้าพระราชถือพราหมณ์ ปุโรหิตถือพุทธ ถือเป็นประเพณีที่ยึดถือต่อกันมาหลายร้อยปี

ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ เริ่มแต่ปี พ.ศ. ๑๗๒๔ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองที่สุด พระองค์ทรงเอาใจใส่ในกิจการพระพุทธศาสนามาก ทรงสร้างปราสาท และพระพุทธรูปจำนวนมาก ทรงสถาปนาปราสาทตาพรหม เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีพระมหาเถระเป็นศาสตราจารย์ใหญ่อยู่ถึง ๑๘ องค์ และอาจารย์รองลงมาถึง ๒,๗๔๐ องค์ เป็นผู้สอน พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ยังทรงให้ราชกุมารไปศึกษาพุทธศาสนาที่ลังกา แล้วทรงผนวชที่วัดมหาวิหารในปลายยุคมหายาน ศาสนาพราหมณ์ และมหายานเสื่อมถอยลง คงเหลือแต่เถรวาทที่เจริญรุ่งเรือง และได้รับการนับถือจากคนทุกระดับ ตั้งแต่กษัตริย์ลงไป

ยุคหลังพระนคร (พ.ศ. ๑๙๗๕-ปัจจุบัน) ประเทศกัมพูชาในตอนต้นของยุคหลังพระนครได้สิ้นอำนาจลง เพราะได้เป็นเมืองขึ้นของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๓๗ ถึง พ.ศ. ๒๑๖๑ พอได้รับเอกราชจากไทย ก็เกิดปัญหาสงครามกับเวียดนามบ้างกับไทยบ้าง สงครามภายในบ้าง เป็นเมืองขึ้นของไทยและเวียดนามด้วย จนกระทั่งใกล้ขึ้นศตวรรษที่ ๒๔ ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามามีบทบาทในอินโดจีน และใน พ.ศ. ๒๔๑๐ กัมพูชาก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๗ จึงได้อิสระภาพคืนมา และเรียกชื่อประเทศว่า พระราชอาณาจักรกัมพูชา มีเมืองหลวงชื่อ พนมเปญ มีกษัตริย์ครองราชย์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ พระนามว่า พระเจ้านโรดมสีหนุ

ในยุคหลังพระนครนี้ พุทธศาสนาแบบมหายานและศาสนาพราหมณ์ได้เสื่อมถอยลงไป คงเหลือแต่พุทธศาสนาเถรวาท และกษัตริย์ในยุคนี้จึงได้นับถือพระพุทธศาสนาเรื่อยมา กษัตริย์กัมพูชาได้ละทิ้งราชธานีมหายาน ไปสร้างราชธานีใหม่ที่เมือง สรีสันธอร์ ต่อมา พ.ศ. ๑๙๗๕ ได้ย้ายไปสร้างราชธานีใหม่ที่พนมเปญ จนถึงในปัจจุบัน ตั้งแต่การสร้างราชธานีใหม่ เป็นต้นมา เป็นเวลา ๔๐๐ ปี ประเทศกัมพูชาก็ตกอยู่ในภาวะวิกฤต ทางสังคมอย่างรุนแรง ประชาชนทุกข์ยากมาก บ้านเมือง

ยับเยิน พระศาสนาเสื่อมโทรมมาก เนื่องจากเกิดเรื่องภายใน มีการแย่งชิงราชสมบัติกัน ผู้คนล้มตาย กันมากจนครวัต นครธม ถูกปล่อยรกร้างอยู่ในป่า จนมีชาวฝรั่งเศสไปพบเข้า ในปี พ.ศ. ๒๔๐๔ จึงได้ ทำนุบำรุงรักษาอนุรักษไว้ปี พ.ศ. ๒๓๘๔ พระเจ้าหริรักษ์รามธิบดี ทรงเสวยราชย์ในกรุงอุดรเมียรชัย พระพุทธศาสนากลับเจริญรุ่งเรืองอีก มีพระสงฆ์ชาวกำพูชาเดินทางมาศึกษาายังกรุงเทพฯ กลับไป พื้นฟูพระพุทธศาสนาในเขมร พระมหาวีรมลธรรม (ทอง) ได้จัดการศึกษาของสงฆ์ไทยตั้ง "ศาลาบาลีชั้น สูง" ในกรุงพนมเปญ ได้แก่พุทธทวิทยาลัยในปัจจุบัน จากนั้นเขมรก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสเกือบ ๑๐๐ ปี การศาสนาที่ไม่เจริญรุ่งเรือง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ จึงได้เอกราชคืนมา และเรียกชื่อประเทศว่า อาณาจักรกำพูชา

พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้เปลี่ยนราชอาณาจักรกำพูชา เป็นสาธารณรัฐเขมร นายพลลอนนอลได้ เป็นประธานาธิบดีคนแรกทางด้านศาสนาได้ส่งเสริมทำนุบำรุงจากรัฐเป็นอย่างดี พระสงฆ์เขมรหลาย รูปได้มาศึกษาที่กรุงเทพฯ ได้นำแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ไทยไปใช้ในกำพูชา ดังสมเด็จพระสุ คันธาธิบัติ (ปาน) ได้ไปศึกษาที่กรุงเทพฯ แล้ว ได้นำแบบแผนของคณะธรรมยุติไปใช้ในกำพูชา ทำให้ พระสงฆ์ในกำพูชา มี ๒ นิกาย เช่นไทย คือ นิกายธรรมยุต และมหานิกาย ทางด้านการศึกษาของ สงฆ์ก็ได้้นำแบบแผนไปจากประเทศไทย เช่น มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งขึ้นโดย เจ้าโรตมสีหนุ เรียกว่า "มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาพระสีหนุราช" มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี และโท ตามลำดับ

พ.ศ. ๒๕๑๘ กำพูชาได้ถูกกลุ่มเขมรแดงโดยการนำของนายพลพอล พต ได้เข้ายึดครอง กำพูชา ปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่ง ได้บังคับขู่เข็ญประชาชนอย่างทารุณ ไร้ความ เมตตาปราณี ประชาชนถูกสังหารประมาณ ๒ ล้านคน ในนี้รวมทั้งพระภิกษุสามเณรด้วยพระพุทธ ศาสนาถูกล้มล้างโดยลัทธิคอมมิวนิสต์

สรุปคือ สถานการณ์ทางพระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง หรือเสื่อมถอยก็ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ทางบ้านเมืองเป็นสิ่งสำคัญ คาดว่าพุทธศาสนาในกำพูชา ในยุคการปกครองระบอบประ ชาธิปไตยนี้ จะมีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปได้

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อประเทศกำพูชา

๑. ด้านสังคม พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อประชาชนกำพูชา ถึงแม้ว่าบ้านเมืองจะ ตกอยู่ในภัยสงครามการแก่งแย่งระหว่างผู้มีอำนาจไม่เคยขาดสาย ... ในช่วงที่เขมรแดงเรืองอำนาจใน กำพูชา ได้ล้มล้างพระพุทธศาสนา โดยหวังจะให้สิ้นซาก แต่ก็ทำลายได้เพียงแค่รูปแบบและ ส่วนประกอบภายนอกเท่านั้น ไม่สามารถทำลายพุทธศาสนาที่มีอยู่ในใจคนเขมรได้ เพราะได้ฝังลึกอยู่ใน ใจเป็นเวลายาวนานมรดกอันล้ำค่าที่พุทธศาสนามอบให้กับกำพูชานั้น มีค่าเกินกว่าจะนับได้ เพราะ ได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของคนเขมรไปแล้ว มีอิทธิพลต่อแนวคิด วิถีชีวิตของชาวเขมร วัฒนาอาราม ต่างๆ ได้เป็นที่พึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้มีสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่า มากมาย เช่น นครวัด นครธม เขาพระวิหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาที่เป็นมรดก สำคัญกำพูชา

๒. ด้านการเมือง การเมืองกำพูชามีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในอดีตกาลพระ มหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมือง โดยอาศัยหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทาง แม้ว่าในอดีตจะมีการนับถือพุทธศาสนาปนกับศาสนาพราหมณ์ แต่ก็ไม่ได้เกิดความขัดแย้งใดๆ เลย แต่กลับเอื้อต่อกัน

เป็นประโยชน์ต่อการปกครอง หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นอุปกรณ์สำคัญในการปกครองให้
ประ ชาชนอยู่กันอย่างสงบสุข ปกครองให้เป็นปึกแผ่นได้โดยง่าย

แม้ในปัจจุบัน รัฐบาลก็ได้เอาใจใส่กิจการพระศาสนาพอสมควร พระสงฆ์ได้มีอิทธิพลทาง
การเมืองอยู่มาก เมื่อมีเหตุการณ์วิกฤตทางบ้านเมือง พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการเดินประทั้งรัฐบาล
ทางด้านการศึกษา ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาพระสิหน
ราช อันเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ชาวเขมร

๓. ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนชาวเขมรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำไร่ทำนา
ปลูกผักปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ แต่ก็มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ขัดสน เพราะความยากจน ขาดการ
ดูแลเอาใจใส่จากรัฐ แม้ความเป็นอยู่ของประชาชนจะขัดสน ... แต่ส่วนหนึ่งที่ประชาชนชาวเขมรมีอยู่
ไม่ได้ขัดสน คือพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในใจ เขาต้องอดทน ต่อสู้ต่อการทำงาน ต่อภัยสงครามต่างๆ คิด
ว่าในอนาคตข้างหน้าประชาชนเขมรจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่านี้^{๕๗}

จำนวนประชากรกัมพูชา : ๑๔,๘๐๕,๐๐๐ คน (กรกฎาคม ๒๕๕๒)

เชื้อชาติ : ชาวเขมร ๘๕% ชาวกูย ๕% ชาวจีน ๕% อื่นๆ เช่น ชาวไทย ชาวลาว ชาวกาม
ชาวจะราย ชาวระแคว ชาวเสตียง ชาวเมรญ และชาวเปอร ๓% เป็นต้น

ศาสนา : ศาสนาพุทธเถรวาท (มหานิกาย ร้อยละ ๙๐ และธรรมยุตินิกาย)^{๕๘}

รัฐธรรมนูญกัมพูชาบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะมีผู้นับถือ
พระพุทธศาสนา ๙๕% ศาสนาอิสลาม ๓% ศาสนาคริสต์ ๑.๗% ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ๐.๓%

จำนวนพระสงฆ์ : ประมาณ ๓๐,๐๐๐ รูป (พ.ศ. ๒๕๕๔)

จำนวนวัด : ประมาณ ๓,๐๐๐ รูป (พ.ศ. ๒๕๕๔)^{๕๙}

๓. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ประชากรของประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบันส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่อดีตเคยมี
พระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาประดิษฐานอยู่ พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองมาก ประมาณพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๒ มีโบราณสถานที่สำคัญ ๒ แห่งอยู่ในอินโดนีเซียคือ บรมพุทโธ (โบโรบูดูร์) ตั้งอยู่ที่ราบ
เกตุ (kedu) ในภาคกลางของชวา ห่างจากเมืองยอกยาคาร์ตา (Jogjakarta) ในปัจจุบันทางเหนือ
ประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และพระวิหารเมนดุต (Mendut) ซึ่งอยู่ห่างจาก โบโรบูดูร์ไปทางทิศตะวันออก
๓ กิโลเมตร ต่อมาเมื่ออิสลามได้ขยายอำนาจครอบงำอินโดนีเซียในปี พ.ศ. ๒๐๑๒ ชาวอินโดนีเซีย
ส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาขณะที่พระพุทธศาสนาตกอยู่ใน
ภาวะเสื่อมโทรมตลอดระยะเวลาอันยาวนาน และเป็นสาเหตุที่ทำให้พระพุทธศาสนาแทบจะหายไป
จากอินโดนีเซียในปัจจุบัน

^{๕๗} กรมการศาสนา, “ก้าวสู่อาเซียน ประชาคมแห่งสันติ : พระพุทธศาสนาในประเทศไทยกัมพูชา”, สย
ตรงศาสนา, ปี ๙ ฉบับที่ ๒ (เดือนธันวาคม ๒๕๕๔ – เดือนมกราคม ๒๕๕๕) : หน้า ๕๓ - ๕๗.

^{๕๘} กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน ราชอาณาจักรกัมพูชา,
(กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

^{๕๙} กรมการศาสนา, “ก้าวสู่อาเซียน ประชาคมแห่งสันติ : พระพุทธศาสนาในประเทศไทยกัมพูชา”, สย
ตรงศาสนา, ปี ๙ ฉบับที่ ๒ (เดือนธันวาคม ๒๕๕๔ – เดือนมกราคม ๒๕๕๕) : หน้า ๕๘.

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศอินโดนีเซียในพุทธศตวรรษที่ ๓ คราวที่พระเจ้าอโศกมหาราช ส่งพระโสณะ และพระอุตตระเดินทางมาเผยแผ่พุทธธรรม ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ได้เกิดรัฐมหาอำนาจทางทะเลชื่อว่า อาณาจักรศรีวิชัย (Srivijaya) ซึ่งมีอิทธิพลตั้งแต่อินโดนีเซีย จนถึงคาบสมุทรมลายู รวมไปถึงทางใต้ของประเทศไทย อาณาจักรศรีวิชัยนี้ศาสนิกส่วนใหญ่จะเป็นนิกายมหายาน และแพร่หลายมาก และได้พบหลักฐานทางโบราณคดีมากมาย ได้แก่ พระพิมพ์ดินดิบ และพระโพธิสัตว์ เป็นต้น

ราชวงศ์ไศเลนทร์ กลางพุทธศตวรรษที่ ๑๓ บนเกาะชวาทางภาคกลาง ได้เกิดราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่ นามว่า ราชวงศ์ไศเลนทร์ ซึ่งในเวลาต่อมาราชวงศ์ไศเลนทร์ก็มีอำนาจปกครองอาณาจักรศรีวิชัยในพุทธศตวรรษที่ ๑๕ และได้มีการติดต่อราชวงศ์ปาละ แห่งเบงกอล และได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน โดยอาณาจักรศรีวิชัยได้ส่งพระภิกษุไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งกษัตริย์แห่งเบงกอลก็ให้การต้อนรับอย่างดี และทางเบงกอลก็ได้ส่งพระภิกษุและช่างฝีมือเข้ามาเผยแผ่พุทธศาสนา และสอนศิลปะสมัยปาละแก่ชาวนครศรีวิชัยด้วย

ยุคมัชฌิมปาหิต พระพุทธศาสนาเสื่อมมาก ในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง และทำให้อาณาจักรมัชฌิมปาหิตเข้ามามีอำนาจแทน ซึ่งอาณาจักรนี้เป็นฮินดู แต่ต่อมา กษัตริย์มัชฌิมปาหิตพระองค์หนึ่ง นามว่า "ระเด่นปาตา" ทรงเกิดความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม ทรงยกย่องให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ และห้ามเผยแผ่พุทธศาสนา

ยุครัฐสุลต่าน และยุคอาณานิคม ชาวพุทธในอินโดนีเซียช่วงนี้ ไม่ได้มีบทบาทเด่นๆใดๆเลย และกลายเป็นชนกลุ่มน้อย ภายใต้ชาวมุสลิม ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ และเป็นเช่นนี้เรื่อยๆจนถึงยุคฮอลันดาปกครอง และได้รับเอกราช ชาวอินโดนีเซียพุทธนั้นส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกของเกาะชวา เกาะบาหลี เกาะบังกา-เกาะเบลิตุง และบางส่วนของเกาะสุมาตรา^{๖๐}

ยุคปัจจุบัน ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้เลือนหายไปจากอินโดนีเซีย แต่ก็ยังมีชาวพุทธส่วนหนึ่งพยายามรักษารัศมีธรรมนิยมชาวพุทธโดยการสวดมนต์ตามเจตียะต่างๆซึ่งมีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศ มีพระภิกษุสงฆ์จากศรีลังกา พม่า เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้ฟื้นมาอีกครั้ง แต่ก็ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก

จนกระทั่งปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ พระชินรักขิตหัวหน้าชาวพุทธในประเทศอินโดนีเซียขณะนั้น ได้เดินทางเข้ามาประเทศไทย และพักที่วัดบวรนิเวศวิหาร ได้มาทบทวนถึงเรื่องการขอให้คณะสงฆ์ไทยออกไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียอีกครั้งหนึ่ง ดังที่ได้เคยปรารภไว้กับพระศาสนโสภณ (สุวฑฒนมหาเถร) เมื่อครั้งเยือนอินโดนีเซียครั้งแรก (พ.ศ. ๒๕๑๑) เป็นเหตุให้คณะสงฆ์ร่วมกับกรมการศาสนาในนามของรัฐบาลไทย ได้จัดส่งพระภิกษุผู้สำเร็จการฝึกอบรมจากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศแล้วเป็นพระธรรมทูตออกไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียชุดแรก ๔ รูป คือ

๑. พระครูปลัดอรรถจริยานุกิจ (วิญญู วิชาโน) วัดบวรนิเวศวิหาร ต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์ที่พระราชวรจารย์ ปัจจุบันมรณภาพแล้ว

^{๖๐} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ศาสนาพุทธในประเทศอินโดนีเซีย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

๒. พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (บุญเรือง ปุณฺณโชโต) วัดพระศรีมหาธาตุ ปัจจุบันคือ พระธรรมเจติยาจารย์ เจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ และกรรมการบริหารสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศและเจ้าคณะภาค ๙ ธรรมยุต
๓. พระมหาประแทน เขททสสี วัดยานนาวา ไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดว่าลาสิกขาหรือมรณภาพ
๔. พระมหาสุชีพ เขมาจาโร วัดระฆังโฆสิตาราม ไม่ทราบข้อมูลแน่ชัดว่าลาสิกขาหรือมรณภาพ

พระธรรมทูตชุดนี้ออกเดินทางจากประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒ นับเป็นพระธรรมทูตที่สำเร็จการฝึกอบรมจากสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศรุ่นแรก ที่ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ และประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติศาสนกิจเป็นอย่างดี (จากหนังสือ “พระศาสนกิจในต่างประเทศ” ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อครั้งที่ทรงสมณศักดิ์ที่ พระศาสนโศภณ พิมพ์เผยแพร่ใน “อนุสรณ์การบำเพ็ญกุศลอันถวายพระราชาวาจารย์ (วิญญู วิชาโน) อดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร และ หัวหน้าพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินโดนีเซีย (๒๗ – ๒๘ กันยายน ๒๕๔๙) (หน้า ๒๔)

ปัจจุบันคณะสงฆ์อินโดนีเซียมีพระอุปชฌาย์ให้การอุปสมกุลบุตรได้ ทำให้มีการอุปสมบทกุลบุตรชาวอินโดนีเซียเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันคณะสงฆ์เถรวาทแห่งอินโดนีเซียได้จัดการบริหารองค์กรด้วยตนเอง ดังนี้

โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์เถรวาทในอินโดนีเซีย วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓ คณะสงฆ์ไทยมีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธาน ได้ร่วมประชุมกับคณะสงฆ์เถรวาทแห่งอินโดนีเซีย ทำให้ได้ทราบว่า คณะสงฆ์เถรวาทในอินโดนีเซียปัจจุบันที่สำคัญมีสองกลุ่มคือ คณะสงฆ์อินโดนีเซียและ คณะสงฆ์ไทย การบริหารของคณะสงฆ์เถรวาทแห่งอินโดนีเซียมีการจัดตั้งองค์กรรั้งเมืองต่างๆ มีพระเถระทำหน้าที่คล้ายๆเจ้าคณะจังหวัดในประเทศไทย ปัจจุบันในอินโดนีเซียมีเจ้าคณะจังหวัดถึง ๒๓ จังหวัดเช่น พระสิริรัตน เป็นเจ้าคณะจังหวัดสุลาเวสีใต้ เป็นต้น

คณะสงฆ์อีกกลุ่มหนึ่งคือพระธรรมทูตจากประเทศไทยก็มีการจัดตั้งองค์กรคล้ายกัน ปัจจุบันมีพระครูประกาศธรรมนิเทศ (วงศ์สิน ลาภโก)เจ้าอาวาสวัดวิปัสสนาคราหะ บันดุง เป็นประธานกรรมการบริหารคณะพระธรรมทูตไทยในอินโดนีเซีย พระมหาวิรัตน์ เขมจารี สำนักสงฆ์พุทธบารมี ปังกัลป็นัง เป็นเลขานุการฯ

นอกจากคณะสงฆ์เถรวาทแล้วอินโดนีเซียยังมีพระสงฆ์มหานิกายอีกจำนวนหนึ่ง เผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองต่างๆ แต่เมื่อมีกิจกรรมก็จะมาร่วมงานกันได้

ส่วนหนึ่งที่ไม่เป็นพระสงฆ์แต่ดำเนินกิจการทางศาสนาโดยการจัดตั้งเป็นสมาคมมูลนิธิซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พุทธสมาคมบัณฑิตแห่งอินโดนีเซีย พุทธสมาคมบัณฑิตเถรวาทแห่งอินโดนีเซีย พุทธสมาคมบัณฑิตมหายาน สมาคมตรีธรรมะอินโดนีเซีย พุทธสมาคมไตรธรรมแห่งอินโดนีเซีย เป็นต้น^{๖๑}

^{๖๑} พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน. พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอินโดนีเซีย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.cybervanaram.net/2009-12-17-14-43-37-13/131-2010-05-15-13-51-46?showall=1&limitstart=> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

จำนวน ประชากรอินโดนีเซีย : ๒๔๓ ล้านคน^{๖๒}

ศาสนา : ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมา ได้แก่ คริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ ๕ โรมันคาทอลิก ร้อยละ ๓ ฮินดู ร้อยละ ๒ พุทธศาสนา ร้อยละ ๑ และอื่นๆ อีกร้อยละ ๑ โดย ๕ ศาสนาแรกได้รับการรับรองจากรัฐ^{๖๓}

๔. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คาดว่าศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศลาวเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ โดยผ่านมาจากมอญ และได้แพร่หลายไปจนทั่วประเทศในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ กษัตริย์ลาวทรงให้การสนับสนุนพุทธศาสนา ในอดีตพระสงฆ์ในลาวมีบทบาทด้านการให้การศึกษาแก่ประชาชน แต่หมดบทบาทไปเมื่อฝรั่งเศสจัดการศึกษาแบบตะวันตกขึ้น จนกระทั่งญี่ปุ่นเข้ามาในลาว มีการจัดตั้งขบวนการชาตินิยมลาวโดยใช้พุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง วัดมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราช ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา ขบวนการปะเทดลาวพยายามนำพระสงฆ์มาอยู่ฝ่ายซ้าย ในขณะที่รัฐบาลราชอาณาจักรลาวก็พยายามควบคุมพระสงฆ์ หลังจากที่มีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีการเปรียบเทียบคำสอนในพุทธศาสนากับลัทธิมาร์กซิสม์ พระสงฆ์บางส่วนถูกส่งไปค่ายสัมมนา พระสงฆ์บางส่วนลาสิกขาและหนีมาประเทศไทย การบวชพระและเณรลดลง วัดว่างเปล่ามากขึ้น

สถานการณ์ของพุทธศาสนาดีขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยนโยบายของรัฐบาลให้อิสระมากขึ้น จำนวนพระสงฆ์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลัง พ.ศ. ๒๕๒๓ ทำให้การควบคุมทางการเมืองผ่อนคลาย การเฉลิมฉลองทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น รวมทั้งงานฉลองพระธาตุหลวงที่จัดขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. ๒๕๒๙ หลังจากถูกห้ามไปนาน^{๖๔}

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ลาวได้รับเอกราชแล้วมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย ทางรัฐบาลก็ได้ร่วมมือกับประชาชนดำเนินการฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรลาว มาตรา ๗ บัญญัติว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และพระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก” อีกแห่งบัญญัติว่า “คณะสงฆ์ลาว มีนิกายเดมนิกายเดียว (หินยานแบบลังกาวงศ์)”^{๖๕}

^{๖๒} พัทธา โพธิ์กลาง, *เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน*, หน้า ๖๑.

^{๖๓} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, *คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐอินโดนีเซีย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๕๕), หน้า ๘.

^{๖๔} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. *ศาสนาในประเทศลาว*. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๖๕} โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, *พระพุทธศาสนาในประเทศลาว*, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๙.

ชาวลาวโดยทั่วไปเป็นพุทธศาสนิกชนผู้หนักแน่นในจารีตประเพณี มีความเคารพนับถือพระสงฆ์อย่างสูง แต่ความนับถือมีความเชื่อผีสา่งเทวดาปะปนอยู่มาก กล่าวได้ว่าพุทธศาสนากับความนับถือผีสา่งได้ผสมกลมกลืนกันอย่างสนิท ประเพณีการบวชเรียน การบวชแล้วสึกตามสมัครใจยังแพร่หลายอยู่ทั่วไปคือ เมื่อเด็กชายอายุ ๑๐ ปีบริบูรณ์แล้วจะบวชเป็นสามเณร เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ก็จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ^{๖๖}

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อประเทศลาว

๑. ด้านสังคม พระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคมชาวลาว พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อของประชาชนลาว พิธีกรรมและวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ประเพณีทำบุญธาตุหลวง เป็นประเพณีประจำชาติที่เชิดหน้าชูตาของประเทศลาว ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้เกิดมีศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนามากมาย ล้วนมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ เช่น ในชุมชนต่างๆ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของชุมชนในด้านให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ปัจจัยสี่แก่ประชาชน วัดได้เป็นศูนย์กลางการพบปะของชาวบ้านและทางราชการ เป็นต้น

๒. ด้านการเมือง พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างแยกไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเทศใด พุทธศาสนาในประเทศลาวนั้น เมื่อเสื่อมโทรมก็เนื่องจากการได้รับการบีบคั้น ทำลายจากทางการเมือง เช่นในคราวที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองประเทศลาว ได้ทำการปฏิวัติใหม่ ได้ทำลายล้างสถาบันสำคัญของประเทศ ได้แก่ สถาบันศาสนา และสถาบันกษัตริย์ มีพระสงฆ์ถูกฆ่าตายจำนวนมากมาย บางส่วนต้องลาสิกขาออกมาเพื่อเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ และเมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ก็ได้รับการสนับสนุนจากทางการเมืองเช่นเดียวกัน ทั้งที่ปรากฏในอดีตและปัจจุบัน

บทบาทของพุทธศาสนาในยุคคอมมิวนิสต์ครอบครอง ได้แก่การเอาพระสงฆ์เป็นเครื่องมือทางการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพเชื่อถือ โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ขณะนั้นได้ให้พระสงฆ์เผยแพร่แนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ไปในขณะเทศบรยาย ได้จัดให้มีการปาฐกถาในที่ต่างๆ โดยมีพระสงฆ์ร่วมอยู่ด้วยในการเผยแพร่แนวคิดคอมมิวนิสต์นั้น ถูกบังคับให้ประยุกต์คำสอนทางพุทธศาสนาเข้ากับคำสอนของคอมมิวนิสต์ พระสงฆ์หลายรูปจำเป็นต้องทำตาม บางรูปขัดขืนก็จะถูกฆ่าตายอย่างโหดเหี้ยม

ในปัจจุบันนี้ บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ พระพุทธศาสนาที่ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐเป็นอย่างดี มีการก่อตั้งสถาบันการศึกษาของสงฆ์ขึ้น เป็นวิทยาลัยสงฆ์ เช่น วิทยาลัยสงฆ์ประจำกรุงเวียงจันทน์ เป็นต้น

๓. ด้านเศรษฐกิจ อิทธิพลพุทธศาสนาทางเศรษฐกิจนั้น ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ความขยัน ประหยัด อุดมการณ์ ซึ่งจะแตกต่างจากประเทศไทยนัก เพราะเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมประเพณีไม่แตกต่างกันนัก แต่ลักษณะของประเทศลาวปัจจุบันอยู่ใน

^{๖๖} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พระพุทธศาสนาในอาเซียน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๘ – ๒๐๙.

ฐานะประเทศปิด ระบบเศรษฐกิจจึงเป็นการพึ่งพาตัวเองมากกว่าการพึ่งพาจากต่างประเทศเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นระบบเกษตรกรรม^{๖๗}

จำนวน ประชากรลาว : ๖.๔ ล้านคน^{๖๘}

ศาสนา : นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๗๕ นับถือผี ร้อยละ ๑๖ - ๑๗ ศาสนาคริสต์ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน และอิสลาม ประมาณ ๓๐๐ คน^{๖๙}

๕. มาเลเซีย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เชื่อกันว่าพระพุทธศาสนาได้แผ่สู่มาเลเซียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ โดยนิคมเยรวาทซึ่งไม่แพร่หลายเท่าใดนัก ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ อิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัย จึงได้มีพุทธศาสนาแบบมหายาน แพร่ขยายมาถึงมาเลเซีย

พ.ศ. ๑๘๓๗ ภายใต้การปกครองของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งแผ่อำนาจลงทางคาบสมุทรมลายู และได้นครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางอำนาจหัวเมืองมลายูทั้งหลาย แต่เนื่องจากประชาชนในแถบนี้ นับถือพุทธศาสนาแบบมหายานมาหลายร้อยปีแล้ว พุทธศาสนาแบบเถรวาทจึงไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเชื่อของคนบริเวณนี้มากนัก ซึ่งจะปรากฏแต่รูปพระโพธิสัตว์หรือรูปเคารพตามแบบมหายานโดยมาก

ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในมาเลเซียเริ่มขึ้นได้ไม่นาน พระเจ้าปรมศวร แห่งอาณาจักรมะละกา ทรงอภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งปาไซที่เป็นมุสลิม พระองค์จึงละทิ้งศาสนาฮินดู-พุทธ และเข้ารับศาสนาอิสลาม ในขณะที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ ต่อมาในรัชกาลของสุลต่านมัลโจร์ซาร์ห์ ซึ่งทรงมีความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม ทำให้ราษฎรเข้ารับศาสนาอิสลามตามพระองค์ (ในประเทศมาเลเซีย)

การปกครองคณะสงฆ์ การปกครองของคณะสงฆ์นั้น จะขึ้นกับคณะสงฆ์ไทยภายใต้พระสังฆราชองค์เดียวกัน โดยมีเจ้าคณะรัฐในประเทศมาเลเซียเป็นผู้ปกครอง แต่การแต่งตั้งผู้นำคณะสงฆ์จะผ่านการรับรองจากสุลต่านแห่งรัฐซึ่งถือว่าเป็นอัครศาสนูปถัมภก โดยมีฐานะเป็นผู้ปกป้องพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับการทางศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาเข้มแข็ง ที่จะดำรงอยู่ท่ามกลางสังคมมุสลิมได้และชาวมุสลิม ก็ต้องยอมรับการมีอยู่ของชาวยุซมาและวัดพุทธด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีพระสงฆ์ที่บวชระยะยาวมาเล่าเรียนในไทยและพระสงฆ์ไทย ก็เปิดการสอบนักธรรมในประเทศมาเลเซีย เพื่อเปิดโอกาส ให้พระที่ไม่มีโอกาสได้มาเรียนในไทยได้สอบปริยัติธรรมกันภายใต้มาตรฐานการดูแลของพระสงฆ์ไทยและวัดได้รับการยกเว้นการเสียภาษีที่ดิน พระสงฆ์ในมาเลเซียไม่มีนิตยภัตเหมือนอย่างพระไทย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีอุปสรรคอยู่ เพราะมีสภาการศาสนาชาวมุสลิม (Muslim Religious Council) คอยบริหาร และดูแลผลประโยชน์ของชาวมุสลิม

^{๖๗} ธรรมะไทย. ประวัติพระพุทธศาสนาในลาว. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/laos.php> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๖๘} พัทธรา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๖๙} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, (กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๕๔), หน้า ๙.

ฉะนั้นการชักจูงชาวมาเลย์ที่ไม่ใช่ชาวจีนให้มานับถือพระพุทธศาสนา จะทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ทางลบจากอำนาจรัฐซึ่งเป็นมุสลิม มีความพยายามเรียกร้องให้แต่ละศาสนามีอำนาจปกครองบริหารตนเองเหมือนในประเทศไทยอยู่หลายครั้ง แต่ก็ถูกปฏิเสธจากทางภาครัฐ พระสงฆ์ในประเทศมาเลเซียไม่สามารถออกบิณฑบาตได้เนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียได้ประกาศกฏอัยการศึกเฉพาะกาลไว้ ทำให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรงจากศาสนิกชนอื่นที่ไม่ใช่อิสลาม ปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์มาเลย์ยังขาดบุคลากรที่ต้องการบวชนานๆ ทำให้บางวัดต้องปิดตัวลง เพราะไม่มีพระจำพรรษา และจะเปิดอีกครั้งเมื่อมีพระจำพรรษาเพียงพอ แต่ก็ได้พยายามแก้ปัญหาด้วยการแบ่งพระไปจำพรรษาสามเดือนตามคำขอของชาวบ้านที่มีพระจำพรรษาน้อย

พุทธศาสนาในปัจจุบัน การนับถือพระพุทธศาสนาในมาเลเซียมีอยู่เฉพาะในบรรดาผู้ที่รับเชื้อสายมาจาก ชาวจีน ลังกา พม่า และชาวไทยและมีวัดและสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ในบางแห่ง เช่น ที่เมืองกัวลาลัมเปอร์และรัฐปีนัง มีวัดไทยตั้งอยู่และมีพระสงฆ์ไทยไปจำพรรษาอยู่ที่นี่ วัดไทยที่กัวลัมเปอร์สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซีย เรียกชื่อว่า วัดเชตวัน สร้างเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยสวยงาม วัดไทยที่ปีนัง ชื่อ วัดไชยมงคลาราม เป็นวัดไทยที่เก่าแก่ ยังไม่ทราบปีที่สร้างแน่นอน วัดนี้มีปูชนียสถานสำคัญ เช่น พระพุทธไสยาสน์ และวิหารพระพุทธเจดีย์ ซึ่งถือว่าใหญ่ที่สุดในเกาะปีนัง และวัดบุปผาราม เป็นวัดไทยเบื้องต้นวัดนี้ถูกชาวบ้านยึดครองนานถึง ๑๑ ปี ๖ เดือน มีพระเถระผู้ศรัทธาได้กลับเป็นวัดไทยทุกวันนี้ วัดพม่าเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของเถรวาท คือสร้างมานานกว่า ๑๒๐ ปี มีพระพม่าอยู่ประจำ มีวัดศรีลังกาอยู่ตรงข้าม เดิมเป็นวัดเดียวกัน ภายหลังถนนตัดแบ่งกลาง และวัดเกะกั โละกั ซี บนเขาอาเยร์ อิตัม เป็นวัดจีนแบบมหายาน ไม่ห่างจากเขาปีนังมาก มีธรรมชาติสวยงาม และเป็นทีท่องเที่ยวที่นิยมมากในปีนัง ส่วนพระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ยาวที่สุดในประเทศมาเลเซียอยู่ที่ วัดโพธิวิหาร ในกลันตัน และยังมีวัดพุทธไทยอีกจำนวนมากกระหว่างคุมปัตกับปาสิรมัส และบางหมู่บ้านก็จัดงานฉลองเทศกาลต่างๆของไทย เช่น วันสงกรานต์ และในรัฐกลันตันนี้ ชาวมาเลย์มุสลิม และชาวไทยพุทธก็อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข แม้จะมีข่าวภาพการทำลายวัดพุทธซึ่งเป็นทีวีพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายตามอินเทอร์เน็ตในแง่ของความเหมาะสม^{๗๐}

การสร้างศาสนทายาทด้วยการบวชลูกหลานชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย คือสิ่งที่คณะสงฆ์ในประเทศมาเลเซียร่วมกันจัดขึ้น ควบคู่ไปกับการสอนภาษาไทย เพื่อเป้าหมายให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ในประเทศเพื่อนต่างศาสนิกอย่างมาเลเซีย

ปัจจุบันประเทศมาเลเซียมีชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย กว่า ๘ หมื่นคน มีวัดไทยกว่า ๑๒๐ แห่ง โดยเฉพาะที่รัฐเคดาห์ มีวัดกว่า ๔๐ แห่ง ซึ่งพระมหาสิริสัมพันธ์ จันทสโร เลขาธิการรองเจ้าคณะรัฐเคดาห์ – เปอร์ลิส เมตตาเล่าให้ฟังว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายไทย ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของชาวพุทธไว้อย่างเหนียวแน่นทั้งการเข้าวัดฟังธรรม อาราธนาศีล ขณะที่วัดไทยยังได้รวมกันทำกิจกรรมทั้งการสอนภาษาไทย การอบรมค่ายพุทธบุตร และบรรพชาสามเณรบวชพระ เป็นต้น ขณะที่กฎหมายภายในประเทศที่มาเลเซียค่อนข้างเข้มงวดเรื่องสถานบันเทิงซึ่งมีน้อยมาก

^{๗๐} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. ศาสนาพุทธในประเทศมาเลเซีย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

ด้านพระสมุห์ประยูร ปสนนจิตโต เจ้าอาวาสวัดจางเจริญสุทธาวาส รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งวัดของท่านกำลังจัดบวชสามเณรธรรมทายาทมาเลเซีย ในระหว่างวันที่ ๘ - ๒๙ ธันวาคมนี้ ได้กล่าวให้ความเห็นคล้ายกันว่า เป้าหมายในการทำงานพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนต่างศาสนา คือ รักษาศรัทธาลูกหลานชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยให้รักในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการจัดบวชธรรมทายาทจะช่วยให้แต่ละคนเข้าใจในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น^{๗๑}

จำนวน ประชากรมาเลเซีย : ๒๘.๗ ล้านคน^{๗๒}

ศาสนา : ประชาชนมาเลเซียมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน โดยประมาณร้อยละ ๖๐.๔ นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาได้แก่ ศาสนาพุทธ ร้อยละ ๑๙.๒ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ ๙.๑ ศาสนาฮินดู ร้อยละ ๖.๓ และศาสนาอื่นๆ เช่นศาสนาซิกข์ ลัทธิเต๋า ฯลฯ ร้อยละ ๕^{๗๓}

๖. สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนายุคแรกในพม่ายังเลื่อนรางอยู่ตามตำนานฝ่ายลังกาและคัมภีร์อรรถกถาต่างๆเล่าว่า พระเจ้า อโศกมหาราช ทรงส่งพระโสณะและพระอุตระ มาประกาศพระศาสนาในสุวรรณภูมิ ปราชญ์บางท่านสันนิษฐานว่าสุวรรณภูมิ ได้แก่ นครปฐมในประเทศไทย แต่บางท่านว่า ได้แก่ เมืองสะเทิม ในพม่าตอนใต้ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏว่าพระพุทธศาสนาได้เจริญแพร่หลายในพม่ายุคแรกนี้^{๗๔}

เหตุการณ์สำคัญครั้งต่อมาคือ ใน พ.ศ. ๙๔๖ พระพุทธโฆษาจารย์ เมื่อแปลอรรถกถาจากสิงหลเป็นมคธแล้ว ได้เดินทางออกจากลังกาและได้มาแวะที่เมืองสะเทิมของพม่า พร้อมกับนำเอาพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาต่างๆ มาที่นั่นด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้คงจะเป็นเครื่องเร้าความสนใจให้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพม่าเข้มแข็งขึ้น หลังจากนั้นก็มีปราชญ์ภาษาบาลีเกิดในพม่าหลายคน เขียนตำราไวยากรณ์บาลีบ้างอภิธรรมบ้าง^{๗๕}

ประมาณพุทธศตวรรษ ที่ ๑๖ (พ.ศ. ๑๕๘๗) พระเจ้าอโนรุธมหาราช หรือ อโนรธามังช่อ) ขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงรวบรวมดินแดนของพม่าให้เป็นแผ่นดินเดียวกัน และทรงสถาปนาเมืองพุกามขึ้นเป็นธานี และพระองค์ทรงศรัทธาเลื่อมใสในนิกายเถรวาทมากกว่ามหายาน จึงได้ส่งพระราชสาสน์ไปถึงพระเจ้ามณฑุ ผู้ครองเมืองสุธรรมวดี ทูลขอพระไตรปิฎกไปยังเมืองพุกามแต่ว่าพระเจ้ามณฑุไม่ยินยอม จึงเกิดการสู้รบกัน และพระเจ้าอโนรุธทรงชนะแล้วได้ทำลายเมืองสุธรรมวดี และนำพระสงฆ์มอญและพระไตรปิฎกขึ้นไปเมืองพุกาม ส่งผลให้พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้แผ่ขยายไปทั่วอาณาจักรพม่านับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

^{๗๑} DMC NEWS. พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://m.dmc.tv/dhamma/index.php?action=page&id=14862> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๗๒} พิชรา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๗๓} กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สหพันธรัฐมาเลเซีย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก, ๒๕๕๕), หน้า ๗.

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในอาเซียน, หน้า ๑๘๒.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓.

ใน พ.ศ. ๑๗๓๓ ในสมัยพระเจ้าบรมโกศได้ส่งพระภิกษุสามเณรไปนำเอาพระพุทธรูปศาสนาแบบลังกามาเผยแพร่ในพม่า พ.ศ. ๑๘๒๗ - ๑๘๓๐ พม่าถูกรุกรานจากพวกมองโกล ทำให้อาณาจักรต่างๆ แยกตัวเป็นอิสระ โดยเฉพาะมอญ พระพุทธรูปศาสนาจึงเสื่อมลง สมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์ (พ.ศ. ๒๐๐๓ - ๒๐๐๔) ขึ้นครองราชย์ ได้เริ่มฟื้นฟูพระพุทธรูปศาสนาใหม่ ได้ส่งพระสงฆ์และฆราวาสเดินทางไปลังกา แล้วไปบวชใหม่ และนำพระพุทธรูปศาสนากลับมาเมืองพม่าอีก หลังจากนั้นพระพุทธรูปศาสนาในพม่าก็มีความเจริญและเสื่อมลงสลับกันไปตามเหตุการณ์บ้านเมือง พระพุทธรูปศาสนาได้รับการทำนุบำรุงอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเจ้ามินดง (พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๔๒๐) พระองค์ได้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการการทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๕ ณ เมืองมณฑลเลย์ และให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อน และทำสถูปครอบไว้ ซึ่งขณะนั้นยังปรากฏอยู่ที่เชิงเขาเมืองมณฑลเลย์

พ.ศ. ๒๔๒๙ พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาปนิกซ์ตรีถูกล้มลง ส่งผลให้พระพุทธรูปศาสนาได้รับการกระทบกระเทือนไปด้วย แต่ว่าชาวพม่าก็ยังเลื่อมใสในพระพุทธรูปศาสนาอยู่

พ.ศ. ๒๔๔๑ พม่าได้รับเอกราช พระพุทธรูปศาสนาได้รับการทะนุบำรุง

พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก โดยอาราธนาพระจากประเทศอินเดีย ลังกา เนปาล ไทย กัมพูชา ลาว และปากีสถาน ไปทำสังคายนาพร้อมกับพระสงฆ์พม่าอีก ๕๐๐ รูป

พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลออกกฎหมายรับรองให้พระพุทธรูปศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่นั้นมา^{๗๖}

การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่า การศึกษาพระปริยัติธรรมในพม่านั้น สมัยพระเจ้ามินดงมีการสอบพระปริยัติธรรมวิชาที่สอบแบ่งเป็นสี่ชั้นคือขั้นต้น ต้องสอบท่องคัมภีร์กัจจายน์ไวยากรณ์ ๘ กัณฑ์ด้วยปากเปล่า อภิธานนปทีปิกา ๑๒๐๓ คาถา วุตโตทัยฉันทโศภณ สุตโธลลังการ อภิธรรมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉท มาติกา ธาตุกถา ๑๔ นัย ยมก ๕ ชั้นกลาง สอบท่องปากเปล่าคัมภีร์ในขั้นต้นทั้งหมดโดยเพิ่มยมกเป็น ๑๐ ยมก ชั้นสูง สอบแบบชั้นกลาง แต่เพิ่มคัมภีร์ปิฎฐานแต่ต้นจนจบกุสลดิกะ และชั้นสูงสุดจะต้องสอบแข่งขันกันทั้งหมดเพื่อให้ได้ที ๑ เพียงรูปเดียว จากนั้นพระเจ้ามินดงจะทรงอุปถัมภ์เป็นพระราชบุตร บิดามารดาพร้อมทั้งญาติถึง ๑๕ ชั้นได้รับการงดเว้นภาษีทุกด้าน^{๗๗}

พระพุทธรูปศาสนาเถรวาทกับประเทศพม่าจึงมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนาน ต้องพานพบกับความเสื่อมและความเจริญ แต่ก็สามารถอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของพม่าเรื่อยมา มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนการศึกษาพระพุทธรูปศาสนาโดยตลอด แม้ว่าปัจจุบันพม่าจะไม่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเหมือนในอดีต แต่คณะสงฆ์พม่าก็ยังมียุทธิพลสำหรับประชาชน ดังจะเห็นได้จากการเป็นผู้นำในการเดินขบวนเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ คณะสงฆ์พม่ายังได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทจากทั่วโลกดังเช่นใน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทนานาชาติขึ้นและได้ประชุมครั้งแรกระหว่างช่วงวันที่ ๙

^{๗๖} ไทยธรรมจักร. พระพุทธรูปศาสนาในประเทศสหภาพพม่า. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.thaidhammajak.com/webboard/detail.php?question_id=12323 [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๗๗} พระธัมมานันตมหาเถระ, การศึกษาพระพุทธรูปศาสนาในประเทศพม่า, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๓๔, หน้า ๒๖๔.

– ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๐ ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า และการประชุมสมาคมฯ ที่เมืองสกายในครั้งนี้นับเป็นครั้งที่สอง^{๗๘}

อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อประเทศพม่า

๑. **ด้านสังคม** ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ปัจจุบันประชากรของประเทศพม่าประมาณ ๑๘ ล้านคน นับถือพุทธศาสนาประมาณ ๑๕ ล้านคน คือ ผู้นับถือประมาณร้อยละ ๘๐

๒. **ด้านวัฒนธรรมประเพณี** พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชาวพม่า เช่น

(๑) ชาวพม่านิยมให้ลูกบวชเป็นสามเณรมาก ตั้งแต่อายุน้อยๆ เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนนาน ดังปรากฏในอดีตว่า มีพระเถระนักปราชญ์ชาวพม่าหลายรูปที่มีบทบาทในการเผยแผ่พุทธศาสนาไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นกำลังสำคัญในการช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ให้การช่วยเหลือแก่ประเทศลังกาในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา

(๒) ชาวพม่ามีความศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนามากจึงนิยมสร้างเจดีย์มาก พระมหากษัตริย์ในอดีตได้ทุ่มเทสร้างวัดวาอารามมากมาย

(๓) วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาโดยแต่ละวัดจะมีโรงเรียน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา เช่นเดียวกับประเทศไทยในอดีต

(๔) ประเพณีและวันสำคัญของพม่า เช่นงานประเพณี และเทศกาลประจำปีส่วนใหญ่เกี่ยว ข้องกับพระพุทธศาสนา

(๕) สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม สิ่งก่อสร้าง เช่น วิหาร เจดีย์ หรือปูชนียสถานอื่นๆ ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา

(๖) เป็นศูนย์รวมของจิตใจของพม่าและยึดพระพุทธศาสนาเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต

๓. **ด้านการเมือง** พระพุทธศาสนาอยู่ในฐานะประจำชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลพม่าได้ออกกฎหมายรับรองว่าเป็นศาสนาประจำชาติ และกฎหมายอื่นๆ อีกมากเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปัจจุบันนี้ประเทศพม่า โดยการปกครองของรัฐบาลทหารพม่าหรือ SLORC (State Law and Order Restoration Council) ได้ถูกประณามว่าเป็นรัฐบาลเผด็จการ โดยการปกครองที่ใช้อำนาจเป็นใหญ่ได้ทำการกดขี่ประชาชนและพระสงฆ์อย่างไร้จิตสำนึกทางด้านมนุษยธรรม ในครั้งที่รัฐบาลทหารได้ยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๑ ที่ไม่ยอมรับการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ โดยครั้งนั้นพรรคของนาง อองซาน ซูจี เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง แต่ถูกยึดอำนาจโดยรัฐบาลเผด็จการทหารของพม่า ปัจจุบันนี้ทางพระภิกษุสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยการต่อสู้อย่างสันติเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน โดยได้จัดตั้งสหภาพภิกษุสงฆ์แห่งพม่า (All Burma Young Monks' Union) ในเขตปลดปล่อย โดยมีพระภิกษุเคมะสาระ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานของ

^{๗๘} พระมหาบุญไทย ปุณณมโน. พระพุทธศาสนาเถรวาทในพม่าโดยสังเขป. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1842&Itemid=0&limit=1&limitstart=2 [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

สหภาพยูสงฆ์แห่งพม่า ในเขตปลดปล่อย ได้พิมพ์เอกสารและข้อเขียนเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนกับรัฐบาลทหารพม่า

๔. ด้านเศรษฐกิจ

(๑) อิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนที่สอนด้วยเรื่องเศรษฐกิจการค้าขายได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของชาวพม่า เช่นกับความเชื่อของชาวพุทธทั่วไปในประเทศต่างๆ เช่นการประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น เป็นต้น

(๒) การนำพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(๓) การนำหลักธรรมหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน^{๗๙}

จำนวนประชากรพม่า : ๕๓ ล้านคน^{๘๐}

ศาสนา : เมียนมาร์บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติใน พ.ศ. ๒๕๑๗ เพราะมีผู้นับถือศาสนาพุทธ ๙๒.๓% นอกจากนี้ยังประกอบด้วยศาสนาคริสต์ ๔ % ศาสนาอิสลาม ๓% ศาสนาฮินดู ๐.๐๗^{๘๑}

๗. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

พระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์ เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจทางฝั่งมลายู ได้แผ่ขยายวัฒนธรรมมาถึงฟิลิปปินส์ในศตวรรษที่ ๗ จนถึงศตวรรษที่ ๑๓ แล้วมีชาวจีนโพ้นทะเล(อาจจะนับถือลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อด้วย) ใน ศตวรรษที่ ๑๔ จนถึงศตวรรษที่ ๒๐ และชาวญี่ปุ่น(อาจนับถือลัทธิชินโตด้วย) ที่อพยพตั้งรกรากในฟิลิปปินส์ ได้นำพระพุทธศาสนานิกายมหายานเข้ามาด้วย ในขณะที่ชาวฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่ นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกซึ่งสเปนมาเผยแพร่เมื่อสมัยฟิลิปปินส์เป็นเมืองขึ้นของสเปน และสมัยฟิลิปปินส์เป็นเมืองขึ้นของสหรัฐอเมริกาก็ได้เผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ แต่ก่อนหน้านั้นศาสนาอิสลามก็ได้มาเผยแพร่และนิยมมากทางภาคใต้ของฟิลิปปินส์ และต่อมาชาวอินเดีย-ปากีสถาน อพยพมาตั้งถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ก็ได้นำศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เข้ามาด้วย

นิตยสารพุทฺธิชู (ตันโพธิ์) ที่ชาวจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสิงคโปร์ นิยมอ่านกันมาก นิตยสารนี้มีเนื้อหาธรรมะง่ายๆ เช่น สารคดี ปาฐกถา บทวิจารณ์ นิทานชาดก ปริศนาธรรม สอนพระพุทธศาสนาเบื้องต้น ข่าวดังพระพุทธศาสนาทั่วโลก และมีบทความภาษาอังกฤษด้วย เจ้าของนิตยสารเป็นหนุ่มอายุ ๓๐ ปี

ปัจจุบันได้มีคณะสงฆ์ต่างๆ มาเผยแพร่ศาสนาในฟิลิปปินส์ เช่น คณะสงฆ์ไต้หวัน ให้พระสงฆ์ไปเผยแพร่ เช่น ท่านอินสุณ ซึ่งได้ไปเผยแพร่ในฟิลิปปินส์ ปัจจุบันมีชาวพุทธในฟิลิปปินส์ประมาณร้อยละ ๑.๕ เท่านั้น ขณะที่ศาสนาคริสต์มีประมาณร้อยละ ๙๒.๕ ศาสนาอิสลามมีร้อยละ ๕ และ

^{๗๙} ธรรมะไทย. ประวัติพุทธศาสนาพม่า. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://www.dhammadownload.org/thailand/missionary/burma.php> [๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๘๐} พิชรา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๘๑} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า, (กรุงเทพ มหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓.

ศาสนาฮินดู ร้อยละ ๒ ศาสนาพุทธจึงมีจำนวนศาสนิกนายน้อยกว่ามาก แต่ก็สามารถดำรงอยู่ในดินแดนแห่งนี้ได้^{๘๒}

ชาวพื้นเมืองฟิลิปปินส์มีความเชื่อถือในพระเจ้าที่เรียกว่า Bathalang Majkapall เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าอื่นๆ อีกมาก ที่มีอำนาจรองลงมา คนพื้นเมือง จะมีพิธีทางศาสนาด้วยการสวดมนต์ และบูชาอัญมณีต่อเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โดยมีนักบวชของนิกายนั้นๆ เป็นผู้ทำพิธี นอกจากเทพเจ้าแล้ว ชาวพื้นเมืองยังนับถือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว ดาวตก ผีพุ่งไต้ และรวมไปถึงการนับถือบูชาสัตว์บางชนิด เช่น นก และจระเข้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีต้นไม้ใหญ่ ที่มีอายุมาก แม่น้ำ ก้อนหิน ที่ถูกธรรมชาติตกแต่งไว้อย่างสวยงาม และแปลก นอกจากนั้น ยังเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ว วิญญาณก็ต้องท่องเที่ยว จะได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าคนนั้นมีพฤติกรรมดี ส่วนผู้ที่กระทำชั่ว ชั่วร้าย โหดเหี้ยม ไม่ยุติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ ก็จะถูกพระเจ้าลงโทษ และนำไปสู่นรก ความเชื่อในยุคโบราณดังกล่าวยังคงมีอยู่ เป็นมรดกสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน สังเกตเห็นได้จากงานเทศกาล และพิธีการต่างๆ ของชาวฟิลิปปินส์

ศาสนาอิสลาม เริ่มเข้ามาสู่คนพื้นเมืองฟิลิปปินส์ เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ โดยชนชาวอาหรับได้เข้ามาระหว่างที่มีการติดต่อค้าขายกับฟิลิปปินส์ ปัจจุบันศาสนาอิสลามเริ่มมีบทบาท และอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวฟิลิปปินส์เป็นอย่างมาก พวกนี้จะเรียกตนเองว่า โมโร ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งอยู่ในเกาะมินดาเนา และเกาะซูลู เป็นส่วนมาก

ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นนิกายที่สเปนนำเข้ามาเผยแพร่ในฟิลิปปินส์ ในระหว่างที่สเปนปกครองฟิลิปปินส์ คนฟิลิปปินส์ให้การยอมรับนับถือนิกายนี้มาก และศาสนาคริสต์มีอิทธิพลในวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชาวฟิลิปปินส์มาก นอกจากนี้การนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ยังสามารถมีสิทธิในการยกเว้นภาษีและได้รับผลประโยชน์อื่นๆ อีกด้วย เพราะบาทหลวงจะเป็นผู้คอยปกป้องบุคคลเหล่านั้นตลอดเวลา ด้วยสาเหตุดังกล่าว คริสตศาสนา จึงเป็นศาสนาประจำชาติของฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน^{๘๓}

จำนวนประชากรฟิลิปปินส์ : ๙๘ ล้านคน^{๘๔}

ศาสนา : ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ร้อยละ ๘๐.๙ ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ร้อยละ ๒.๘ อิสลามนิกายสุหนี่ ร้อยละ ๕ Iglesia ni Kristo ซึ่งเป็นศาสนาคริสต์ลัทธิใหม่เฉพาะของฟิลิปปินส์ ร้อยละ ๒.๓ ศาสนาคริสต์นิกายอื่นๆ ร้อยละ ๖.๕ และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ ๑.๘ ไม่ระบุศาสนา ร้อยละ ๐.๖ และไม่มีศาสนา ร้อยละ ๐.๑^{๘๕}

๘. สาธารณรัฐสิงคโปร์

^{๘๒} วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี. ศาสนาพุทธในประเทศฟิลิปปินส์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๘๓} ประถมกาญจน์. วิถีชีวิตอาเซียน : ประเทศฟิลิปปินส์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.aseankan1.com/index.php?mo=3&art=650874> [๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๘๔} พัชรา โพธิ์กลาง, เรืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๘๕} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๕๕), หน้า ๖.

พระพุทธศาสนาเริ่มต้นในประเทศสิงคโปร์ ตั้งแต่สมัยศรีวิชัย แต่ต่อมาชาวมาเลย์มุสลิมได้มาตั้งรกรากอยู่ และต่อมาก็มีชาวจีนโพ้นทะเลได้มาตั้งรกรากอยู่ที่สิงคโปร์ ได้นำพระพุทธศาสนาแบบมหายานมาเผยแพร่ด้วย และเป็นศาสนาที่แพร่หลายมากในประเทศนี้

ประวัติ ในอดีตประเทศสิงคโปร์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย การแผ่ขยายของพุทธศาสนาจึงจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับประเทศมาเลเซีย และส่วนใหญ่ชาวสิงคโปร์จะเป็นชาวจีนโพ้นทะเล พุทธศาสนาแบบมหายานจึงเจริญรุ่งเรือง และได้รับการประดิษฐานอย่างมั่นคง

สถานภาพและการจัดตั้งองค์กรยุวพุทธ สถานภาพของพุทธศาสนา แบบมหายานในสิงคโปร์ถือว่าดีมาก มีการปฏิบัติศาสนกิจ และการเผยแผ่อย่างจริงจัง โดยการแปลตำรา และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ จัดตั้งโรงเรียนอบรมศาสนาจารย์ และมีโรงเรียนสอนพุทธศาสนาว่า "มหาโพธิ์" เพื่อจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาทุกระดับชั้นมีการก่อตั้งองค์กรยุวพุทธแห่งสิงคโปร์ขึ้น เพื่อจัดกิจกรรมบรรยายธรรมภาษาต่างๆ จัดกิจกรรมการสวดมนต์ การสมาธิ การสนทนาธรรม และกิจกรรมอื่นๆ อันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา และความศรัทธาทางศาสนาของชาวสิงคโปร์

พุทธศาสนาในปัจจุบัน ในประเทศสิงคโปร์มีวัดมหายานอยู่หลายแห่ง รวมทั้งสมาคมทางศาสนา ซึ่งทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนา ตั้งโรงเรียนสอนหนังสือ และดำเนินงานสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า นอกจากวัดพระพุทธศาสนาแบบมหายานแล้ว ในสิงคโปร์มีวัดพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ซึ่งได้แก่ วัดไทย และวัดลังกา รวมอยู่ด้วย วัดไทยที่สำคัญมี ๒ วัดคือ วัดอนันตเมตตยาราม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ และทำการปฏิสังขรณ์ใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ อีกวัดหนึ่ง ชื่อ วัดปาเลไลยก์ สิงคโปร์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖^{๘๖}

คณะสงฆ์ในสิงคโปร์ คณะสงฆ์ในสิงคโปร์มีความโดดเด่นน้อยกว่าคณะสงฆ์อื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปฏิบัติของชาวพุทธสิงคโปร์โดยทั่วไปคือ การกราบไหว้พระพุทธรูป การเสี่ยงเซียมซี และบางครั้งก็นั่งสวดมนต์อย่างเจียวๆ ในสิงคโปร์เราจะพบเห็นพระสงฆ์ได้ก็แต่ในวัดใหญ่ที่เพิ่งบูรณะใหม่เท่านั้น เช่น วัดชวณลิน (Shuang Lin Si, 1909) วัดหลงชัน (Long Shan, 1926) และวัดโพธิ์คาร์กซี (Phor Kark See, 1925) เป็นต้น

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ "องค์การคณะสงฆ์แห่งสิงคโปร์" (Singapore Buddhist Sangha Organization) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของพระสงฆ์ในสิงคโปร์ โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่วัดโพธิ์คาร์กซี (Phor Kark See) ใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสาร และมีสมาชิกอยู่เพียง ๕๘ รูปเท่านั้น (สถิติ ปี ค.ศ. ๑๙๘๙) นอกจากนี้ยังมี "สมาพันธ์ชาวพุทธสิงคโปร์" (Singapore Buddhist Federation) ซึ่งก่อตั้งขึ้นก่อน สมาชิกมีทั้งพระสงฆ์และฆราวาสซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวพุทธจีน และใช้ภาษาจีนกลางในการติดต่อ พระสงฆ์ซึ่งพูดได้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาจีนกลาง และเป็นสมาชิกของทั้งสององค์การมีเป็นจำนวนน้อย^{๘๗}

การนับถือพระพุทธศาสนาของชาวสิงคโปร์ในปัจจุบันสรุปได้ ดังนี้

^{๘๖} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ศาสนาพุทธในประเทศสิงคโปร์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๘๗} ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, “หน้าต่างความจริง”, มติชน, (๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐) : ๖.

๑. มีกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เช่น ตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ มีสอนทุกระดับชั้น มีการบรรยาย อภิปราย แสดงปาฐกถา ซึ่งจัดบรรยายให้ความรู้แก่ประชาชนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ และในวัด

๒. มีองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จัดตั้งขึ้นเป็นหลักฐาน อาทิ สหพันธ์พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ สถาบันสตรีชาวพุทธสิงคโปร์ และองค์การพุทธยานแห่งสิงคโปร์ เป็นต้น

๓. มีการสังคมสงเคราะห์ ซึ่งดำเนินการโดยพุทธสมาคมแห่งสิงคโปร์ สมาคมเหล่านี้จะจัดการสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การบริจาคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคแก่ผู้ยากไร้ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน จักที่พิทักษ์สำหรับชาวพุทธ เป็นต้น

๔. มีวัดสำหรับบำเพ็ญกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สิงคโปร์มีวัดพระพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนมากเป็นวัดฝ่ายมหายาน และมีวัดไทยอยู่ ๑๘ วัด ชาวพุทธในสิงคโปร์ได้อาศัยวัดเป็นสถานที่สวดมนต์ ทำสมาธิวิปัสสนา สนทนาธรรม ตลอดจนจัดกิจกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ การปฏิบัติตนของชาวพุทธในสิงคโปร์ ส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในรูปของสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะในหมู่ชาวพุทธเท่านั้น หากยังแผ่ไปยังศาสนิกชนที่นับถือศาสนาอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชาวสิงคโปร์มิได้นับถือพระพุทธศาสนาตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น หากได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักเมตตากรุณา เป็นต้น มาปฏิบัติในชีวิตจริงอีกด้วย^{๘๘}

จำนวน ประชากรสิงคโปร์ : ๕.๑๘ ล้านคน^{๘๙}

ศาสนา : พุทธ ๔๒.๕% คริสต์ ๑๔.๕% อิสลาม ๑๔.๙% ฮินดู ๔.๐% และอื่นๆ ๒๔.๑%^{๙๐}

๙. ราชอาณาจักรไทย

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ สมัยเดียวกันกับประเทศลังกา โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ พระเถระชาวอินเดีย เดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนาในแถบนี้ จนเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับตามยุคสมัยต่อไป

สมัยทวารวดี ผืนแผ่นดินจุดแรกของอาณาจักรสุพรรณภูมิ หรือที่เรียกกันว่า "แหลมทอง" ซึ่งท่าน พระโสณะกับพระอุตตระได้เดินทางจากชมพูทวีปเข้ามาประดิษฐานนั้น จดหมายเหตุของหลวงจีนเหียนจิ่ง เรียกว่า "ทวารวดี" สันนิษฐานว่าได้แก่ที่จังหวัดนครปฐม เพราะมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ ศิลารูปพระธรรมจักร เป็นต้น ปรากฏว่าเป็นหลักฐานประจักษ์พยานอยู่ พระพุทธศาสนาที่เข้ามาในครั้งนี้ เป็นแบบเถรวาทดั้งเดิม พุทธศาสนิกชนได้มีความศรัทธาเลื่อมใสบวชเป็นพระภิกษุจำนวนมาก

^{๘๘} สยามโซน. พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสิงคโปร์. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.siamzone.com/board/view.php?sid=3163729> [๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๘๙} พัทธรา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๙๐} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐสิงคโปร์ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๕๕), หน้า ๔.

สมัยอาณาจักรอัยลาว พระพุทธศาสนาในยุคนี้เป็นแบบมหายาน ในสมัยที่ขุนนางเม้า กษัตริย์ไทยก่อนที่จะอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยปัจจุบัน ครองราชย์อยู่ในอาณาจักรอัยลาว ได้รับเอา พระพุทธศาสนาแบบมหายานผ่านมาจากประเทศจีน โดยการนำของพระสมณทูตชาวอินเดียมาเผยแผ่ ใน คราวที่พระเจ้ากนิษกะมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๔ ของฝ่ายมหายาน ณ เมืองชลันธร พระสมณทูตได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเอเชียกลาง พระเจ้ามิ่งดี กษัตริย์จีนทรงรับ พระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในจีน และได้ส่งทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับอาณาจักรอัยลาว คณะทูตได้นำเอาพระพุทธศาสนาไปด้วย ทำให้หัวเมืองไทยทั้ง ๗๗ มีราษฎร ๕๑,๘๘๐ ครอบครัว หันมานับถือ พระพุทธศาสนาแบบมหายานเป็นครั้งแรก

สมัยศรีวิชัย พ.ศ. ๑๓๐๐ อาณาจักรศรีวิชัยในเกาะสุมาตราเจริญรุ่งเรืองในช่วงพุทธ ศตวรรษที่ ๑๓ ได้แผ่อำนาจเข้ามาถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานี กษัตริย์ศรีวิชัยทรงนับถือพุทธศาสนาแบบ มหายาน พระพุทธศาสนาแบบมหายานจึงได้แผ่เข้ามาสู่ภาคใต้ของไทย

สมัยลพบุรี พ.ศ. ๑๕๕๐ ในสมัยกษัตริย์กัมพูชาราชวงศ์สุริยวรมันเรืองอำนาจนั้น ได้แผ่ อาณาเขตขยายออกมาทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทย ทรงนับถือพระ พุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งมีสายสัมพันธ์เชื่อมต่อมาจากอาณาจักรศรีวิชัย แต่ฝ่ายมหายานในสมัยนี้ ผสมกับศาสนาพราหมณ์มาก ประชาชนในอาณาจักรต่างๆ ดังกล่าว จึงได้รับพระพุทธศาสนาทั้งแบบ เถรวาทที่สืบมาแต่เดิมด้วยกับแบบมหายานและศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาใหม่ด้วย ทำให้มีผู้นับถือ พระพุทธศาสนา ๒ แบบ และมีพระสงฆ์ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายาน และภาษา สันสกฤตอันเป็นภาษาหลักของศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานก็ได้เริ่มเข้ามามี อิทธิพลในด้านภาษาและวรรณคดีไทยตั้งแต่บัดนั้นมา

สมัยเถรวาทแบบพุทธาม ในสมัยที่พระเจ้าอนุรุธมหาราช กษัตริย์พุกามเรืองอำนาจทรง รวบรวมเอาพม่ากับรามัญเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน แล้วแผ่อำนาจเขตเข้ามาถึงอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง จนถึงลพบุรี และทวารวดี พระเจ้าอนุรุธทรงนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทรงส่ง เสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ส่วนชนชาติไทย หลังจากอาณาจักรอัยลาวสลายตัว ก็ ได้มาตั้งอาณาจักรน่านเจ้า ถึงประมาณ พ.ศ. ๑๒๙๙ ขุนท้าวกวาโอรสขุนบรมแห่งอาณาจักรน่านเจ้า ได้สถาปนาอาณาจักรโยนกเชียงแสนในสุพรรณภูมิ หลังจากนั้นคนไทยก็กระจัดกระจายอยู่ทั่วภาค เหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบัน เมื่อกษัตริย์พุกาม (กัมพูชา) เรืองอำนาจ คนไทยที่อยู่ในเขตอำนาจของขอม ก็ได้รับทั้งศาสนาและวัฒนธรรมของเขมรไว้ด้วย

สมัยสุโขทัย หลังจากอาณาจักรพุกามและกัมพูชาเสื่อมอำนาจลง คนไทยจึงได้ตั้งตัวเป็น อิสระ ได้ก่อตั้งอาณาจักรขึ้นเอง ๒ อาณาจักร ได้แก่ อาณาจักรล้านนา อยู่ทางภาคเหนือของไทย และ อาณาจักรสุโขทัย มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดสุโขทัยปัจจุบัน เมื่อพ่อขุนรามคำแหงเสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา จึงทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชา ลังกาที่มาเผยแผ่อยู่ที่นครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนาแบบ ลังกาวงศ์ได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย ถึง ๒ ครั้ง คือครั้งที่ ๑ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ครั้งที่ ๒ ใน สมัยพระเจ้าลิไท พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก

สมัยอยุธยา เมื่อไทยสุโขทัยอ่อนอำนาจลง พระเจ้าอู่ทองทรงสร้างราชธานีขึ้นที่ตำบล หนองโสน ในท้องที่เมืองอโยธยาเก่าของเขมรให้ชื่อว่า "กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา" เฉลิมพระนา

มาถึยว่า สมเด็จพระรามาธิบดีฯ ประกาศอิสรภาพ ไม่ขึ้นกับสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ กรุงศรีอยุธยา ได้เป็นราชธานีของไทยอยู่ถึง ๔๑๗ ปี มีวงศ์กษัตริย์ปกครอง ๕ ราชวงศ์ รวมกษัตริย์ได้ ๓๓ พระองค์ พระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาคงเป็นลัทธิเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ตลอดระยะอันยาวนานของอายุกรุงศรีอยุธยานี้ทำให้กรุงศรีอยุธยาอุดมด้วยวัดวาอารามสถูปเจดีย์ พระราชา พระมหากษัตริย์ ขุนนาง ข้าราชการ ตลอดจนราษฎร ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา วัดเป็นทั้งโรงเรียนให้การศึกษา อักษรศาสตร์ ตลอดจนวิชาพุทธศิลป์ในด้านสถาปัตยกรรมและปฏิมากรรม สมัยอยุธยานับได้ว่าเป็น สมัยผสม ได้รับอิทธิพลจากสมัยลพบุรี สุโขทัยและอู่ทอง ปฏิมากรรมในสมัยอยุธยาตอนปลายถือกันว่าเป็นยุคเสื่อม ราชอาณาจักรอยุธยานี้ ได้ถึงแก่กาลพินาสลงเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ด้วยกองทัพพม่า

สมัยกรุงธนบุรี ปี พ.ศ. ๒๓๑๐ กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ายกทัพเข้าตีจนบ้านเมืองแตกยับเยิน พม่าได้ทำลายบ้านเมืองเสียหายย่อยยับ เก็บเอาทรัพย์สินไป กวาดต้อนประชาชนแม้กระทั่ง พระสงฆ์ไปเป็นเชลยเป็นจำนวนมาก วัดวาอารามถูกเผาทำลาย ครั้นต่อมาพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงเป็นผู้นำในการกอบกู้อิสรภาพ สามารถกอบกู้เอกราชจากพม่าได้ ทรงตั้งราชธานีใหม่ คือเมืองธนบุรี ทรงครองราชและปกครองแผ่นดินสืบมา ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและสร้างวัดเพิ่มเติมอีกมาก ทรงรับภาระบำรุงพระพุทธศาสนารวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกจากหัวเมือง มาคัดลอกจัดเป็นฉบับหลวง แต่ไม่ยั้งทันเสร็จบริบูรณ์ก็สิ้นรัชกาลเสียก่อน ต่อมา พ.ศ. ๒๓๒๒ กองทัพไทยได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์มายังประเทศไทย ภายหลังพระองค์ถูกสำเร็จโทษเป็นอันสิ้นสุดสมัยกรุงธนบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑ (๒๓๒๕ - ๒๓๕๒) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๕ ต่อจากพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงย้ายเมืองจากธนบุรี มาตั้งราชธานีใหม่ เรียกชื่อว่า "กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์" ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เช่นสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศนเทพวราราม วัดสระเกศ และวัดพระเชตุพนฯ เป็นต้น ทรงโปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๙ และถือเป็นครั้งที่ ๒ ในประเทศไทย ณ วัดมหาธาตุ ได้มีการสอนพระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนตามวังเจ้านายและบ้านเรือนของข้าราชการผู้ใหญ่ ทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อจัดระเบียบการปกครองของสงฆ์ให้เรียบร้อย ทรงจัดให้มีการสอบพระปริยัติธรรมทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสถาปนาพระสังฆราช (ศรี) เป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕๒

รัชกาลที่ ๒ (๒๓๕๒- ๒๓๖๗) พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ เป็นทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาเหมือนอย่างพระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณ ในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชถึง ๓ พระองค์ คือ สมเด็จพระสังฆราช(สุก) สมเด็จพระสังฆราช (มี) และสมเด็จพระสังฆราช(สุก ญาณสังวร) ในปี พ.ศ. ๒๓๕๗ ทรงจัดส่งสมณทูต ๘ รูป ไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลังกา ได้จัดให้มีการจัดงานวันวิสาขบูชาขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ ซึ่งแต่เดิมก็เคยปฏิบัติถือกันมาเมื่อครั้งกรุงสุโขทัย แต่ได้ขาดตอนไปตั้งแต่เสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า จึงได้มีการฟื้นฟูวันวิสาขบูชาใหม่ ได้โปรดให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการสวดไล่ปริยัติธรรมขึ้นใหม่ ได้ขยายหลักสูตร ๓ ชั้น คือ เปรียญตรี -โท -เอก เป็น ๙ ชั้น คือชั้นประโยค ๑ - ๙

รัชกาลที่ ๓ (๒๓๖๗ - ๒๓๙๔) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้มีการสร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มจำนวนขึ้นไว้อีกหลายฉบับครบถ้วนกว่ารัชกาลก่อน ๆ โปรดให้แปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอารามหลายแห่ง และสร้างวัดใหม่ คือวัดเทพธิดาราม วัดราชบพิธ และวัดเฉลิมพระเกียรติ ได้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อสอนหนังสือไทยแก่เด็กในสมัยนี้ได้เกิดนิยายธรรมยุตขึ้น โดยพระวชิรญาณเถระ (เจ้าฟ้ามงกุฏ) ขณะที่ผนวชอยู่ได้ทรงศรัทธาเลื่อมใสในจริยาวัตรของพระมอญ ชื่อ ชาย ฉายา พุทฺธวิโส จึงได้ทรงอุปสมบทใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๒ ได้ตั้งคณะธรรมยุตขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๗๖ แล้วเสด็จมาประทับที่วัดบวรนิเวศวิหาร และตั้งเป็นศูนย์กลางของคณะธรรมยุต

รัชกาลที่ ๔ (๒๓๙๔ - ๒๔๑๑) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เมื่อทรงเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎได้ผนวช ๒๗ พรรษาแล้วได้ลาสิกขาขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนมายุ ๕๗ พรรษา ใน พ.ศ. ๒๓๙๔ ด้านการพระศาสนา ทรงพระราชศรัทธาสร้างวัดใหม่ขึ้นหลายวัด เช่น วัดปทุมวนาราม วัดโสมนัสวิหาร วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม และวัดราชบพิธ เป็นต้น ตลอดจนบูรณะวัดต่าง ๆ อีกมาก โปรดให้มีพระราชพิธี "มาฆบูชา" ขึ้นเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๓๙๔ ณ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จนได้ถือปฏิบัติสืบมาจนถึงทุกวันนี้

รัชกาลที่ ๕ (๒๔๑๑ - ๒๔๕๓) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ ทรงยกเลิกระบบทาสในเมืองไทยได้สำเร็จ ทรงสร้างวัดใหม่ขึ้น คือวัดวัดราชบพิธ วัดเทพศิรินทราวาส วัดเบญจมบพิตร วัดอัมรินทร์นิมิตร วัดจุฬาทิศราชธรรมสภา และวัดนิเวศธรรมประวัติ ทรงบูรณะวัดมหาธาตุ และวัดอื่นๆ อีก ทรงนิพนธ์วรรณกรรมทางพุทธศาสนาจำนวนมาก โปรดให้มีการเริ่มต้นการศึกษาแบบสมัยใหม่ในประเทศไทย โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติ ครั้น พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรขึ้นเป็นแห่งแรก ณ วัดมหารณพาราม ถึงปี พ.ศ. ๒๔๑๔ โปรดให้จัดการศึกษาแก่ประชาชนในหัวเมือง โดยจัดตั้งโรงเรียนในหัวเมืองขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกรมธรรมการเป็นกระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน) โปรดให้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกด้วยอักษรไทย จบละ ๓๙ เล่ม จำนวน ๑,๐๐๐ จบ พ.ศ. ๒๔๓๒ โปรดให้ย้ายที่ราชบัณฑิตยสถานจากพระปรีดิตรมแก่พระภิกษุสามเณร จากในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาเป็นบาลีวิทยาลัย ชื่อมหาธาตุวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุ และต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้ประกาศเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นที่ศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงของพระภิกษุสามเณร ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจัดตั้ง "มหามกุฏราชวิทยาลัย" ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งศึกษาพระพุทธานุสาแก่พระภิกษุสามเณรฝ่ายธรรมยุตินิกาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเปิดในปีเดียวกัน

รัชกาลที่ ๖ (๒๔๕๓- ๒๔๖๘) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงพระปรีชาปราดเปรื่องในความรู้ทางพระศาสนา ทรงนิพนธ์หนังสือแสดงคำสอนในพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร เป็นต้น ถึงกับทรงอบรมสั่งสอนอบรมข้าราชการด้วยพระองค์เอง ทรงโปรดให้ใช้ พุทธศักราช (พ.ศ.) แทน ร.ศ. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ให้เปลี่ยนกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเปลี่ยนวิธีการสอบบาลีสนามหลวงจากปากเปล่ามาเป็นข้อเขียน เป็น

ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๖๙ ทรงเริ่มการศึกษาพระปริยัติธรรมใหม่ขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่ง เรียกว่า "นักธรรม" โดยมีการสอบครั้งแรกเมื่อ เดือนตุลาคม ๒๔๕๔ ตอนแรกเรียกว่า "องค์ของสามเณรผู้ธรรม" พ.ศ. ๒๔๖๒ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๓ โปรดให้พิมพ์คัมภีร์อรรถกถาแห่งพระไตรปิฎกและอรรถกถาชาดก และคัมภีร์อื่น ๆ เช่นวิสุทธิมรรค มลिनทปัญหา เป็นต้น

รัชกาลที่ ๗ (๒๔๖๘ - ๒๔๗๗) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอาราธนาสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราวุธศิริวัฒน์ วัดราชบพิธพร้อมด้วยคณาจารย์ทั้งหลายประชุมสอบทานพระไตรปิฎก ฉบับรัชกาลที่ ๕ ให้ละเอียดถี่ถ้วนอีกครั้งหนึ่ง แล้วโปรดประกาศชักชวนพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ ประชาชน ช่วยกันออกทุนทรัพย์พิมพ์รวมพระราชกุศล พิมพ์พระไตรปิฎกขึ้นใหม่ จำนวน ๑๕๐๐ จบ จบละ ๔๕ เล่ม เท่าพระชนม์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงธรรมโปรดสัตว์นับแต่กาลตรัสรู้แล้ว พระไตรปิฎกชุดนี้ เรียกว่า "พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ" ซึ่งเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทยและอาจพูดได้ว่า ในวงการพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทนี้ด้วย

รัชกาลที่ ๘ (๒๔๗๗ - ๒๔๘๙) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่อยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จขึ้นครองราชเป็นรัชกาลที่ ๘ ในขณะที่พระพระชนมายุ เพียง ๙ พรรษาเท่านั้น และยังคงทรงศึกษาอยู่ในต่างประเทศ จึงมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในด้านการศาสนาได้มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พระไตรปิฎก แปลโดยอรรถ พิมพ์เป็นเล่มสมุด ๘๐ เล่ม เรียกว่าพระไตรปิฎกภาษาไทย แต่ไม่เสร็จสมบูรณ์ และได้ทำต่อจนเสร็จเมื่องานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐

๒. พระไตรปิฎก แปลโดยสำนวนเทศนา พิมพ์ใบลาน แบ่งเป็น ๑๒๕๐ กัณฑ์ เรียกว่าพระไตรปิฎกฉบับหลวง เสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ และกรมธรรมการเปลี่ยนเป็น กรมการศาสนา และในปีเดียวกัน รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการปกครองแบบใหม่ พ.ศ. ๒๔๘๘ มหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ชื่อ "สภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย" เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๘๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่อยู่หัวอานันทมหิดลได้ถูกลอบปลงพระชนม์ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นรัชกาลที่ ๙ รัชกาลปัจจุบัน

สมัยรัชกาลที่ ๙ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ สืบมา) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลที่ ๙ สืบต่อมา ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นศาสนูปถัมภก ทรงให้การอุปถัมภ์แก่ทุกศาสนา และทรงปกครองบ้านเมืองโดยสงบร่มเย็น ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในรัชสมัยรัชกาลปัจจุบัน ได้มีการส่งเสริมพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ มากมาย ดังนี้

(๑) **ด้านการศึกษา** ประชาชนได้สนใจศึกษาพุทธศาสนามากขึ้นตามลำดับ ได้มีการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิทางพุทธศาสนาเพื่อการศึกษามากมาย มีการจัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ พ.ศ. ๒๔๙๐ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่

พ.ศ. ๒๔๓๒ ได้ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนาขึ้น เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๔๙๐ และเปิดการศึกษาเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการศึกษาของ พระสงฆ์ได้มีการยกระดับมาตรฐานการศึกษา เช่นยกระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และมีนโยบายจะเปิดระดับปริญญาเอกในอนาคต ได้มีการ รับรองวิทยฐานะเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยสากลทั่วไป และได้ออกกฎหมาย พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง ๒ แห่ง โดยรัฐสภาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีชื่อว่า "มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ "มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย" ส่วนการศึกษาด้านอื่น ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนก สามัญ ระดับประถมศึกษา และ ม.๑ ถึง ม.๖ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้มีการจัดตั้ง โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งแรก ณ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเปิดการสอน พุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน จนได้แพร่ขยายไปทั่วประเทศ

(๒) **ด้านการเผยแผ่** ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทั้งในและต่างประเทศ ในประเทศไทยได้มีองค์กรเผยแผ่ธรรมในแต่ละจังหวัด โดยได้จัดตั้งพุทธสมาคมประจำ จังหวัดขึ้น ส่วนพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการเผยแผ่มากขึ้น โดยใช้สื่อของรัฐ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเอาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาภาคบังคับแก่นักเรียนระดับ มัธยมศึกษา ตั้งแต่ ม. ๑ ถึง ม. ๖ พระสงฆ์จึงได้มีบทบาทในการเข้าไปสอนในโรงเรียนต่าง ๆ มีการ ประยุกต์การเผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่นการบรรยาย ปาฐกถา และเขียนหนังสืออธิบายพุทธ ธรรมมากขึ้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่นมีพระเถระนักปราชญ์ชาวไทยในยุคนี้นี้ ได้แก่ ท่านพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) เป็นต้น ในต่างประเทศได้มีการสร้าง วัดไทยในต่างประเทศหลายวัด เช่น วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นวัดไทยแห่งแรกใน ต่างประเทศ ต่อจากนั้นได้มีการสร้างวัดไทยในประเทศตะวันตก คือวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเปิด เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ นับเป็นวัดไทยวัดแรก ในประเทศตะวันตก ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้มีการสร้างวัดแห่งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่นคร ลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย ชื่อว่า วัดไทยลอสแอนเจลิส ปัจจุบันมีวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ประมาณ ๑๕ วัด นอกจากนั้นได้มีองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย ได้จัดให้มี การอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศขึ้นประจำปี เพื่อส่งไปเผยแผ่พุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยเฉพาะทางตะวันตก ปัจจุบันนี้ชาวตะวันตกได้หันมาสนใจพุทธศาสนากันมาก ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้มี การจัดตั้งสำนักงานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกขึ้น ณ ประเทศไทย (พ.ส.ล.) เพื่อเป็น ศูนย์กลางของชาวพุทธทั่วโลก

(๓) **ด้านพิธีกรรม** ได้มีการเปลี่ยนแปลงพระราชพิธีต่างๆ ที่เป็นพระราชพิธีของ พระมหากษัตริย์ ให้เป็นพิธีของรัฐบาล เรียกว่า "รัฐพิธี" โดยให้กรม กระทรวงต่างๆ เป็นผู้จัดให้มีงาน ส่งเสริมพระพุทธศาสนาช่วงวันวิสาขบูชาของทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จแทนพระองค์ในพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเช่น วัน วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา ณ พุทธมณฑล ซึ่งสร้างขึ้น เมื่อคราว ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ

(๔) **ด้านวรรณกรรม** ได้มีวรรณกรรมทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นมากมาย มีปราชญ์ทาง พุทธศาสนาเกิดขึ้นหลายรูป จึงได้เกิดวรรณกรรมทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองมากมายหลายเล่ม

เช่นพุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ปฏิจลสมุปปาทจากพระโอษฐ์ ของท่านพุทธทาสภิกขุ หนังสือพุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) เป็นต้น

จำนวน ประชากรไทย : ๖๗.๖ ล้านคน^{๙๑}

ศาสนา : พุทธ (๙๔.๖%) อิสลาม (๔.๖%) คริสต์ (๐.๗%) และอื่นๆ (๐.๑)^{๙๒}

๑๐. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

พระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในประเทศเวียดนาม เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๗ ในขณะนั้น เวียดนามตกอยู่ในอำนาจของจีน พระพุทธศาสนาที่เข้ามาในยุคแรกนั้นเป็นพุทธศาสนาแบบมหายาน โดยสันนิษฐานว่าท่านเมียวโป (Meou-Po) ได้เดินทางมาจากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ เวียดนามจึงได้รับเอาศาสนาจากจีน รวมทั้งคัมภีร์ทางศาสนาก็เป็นภาษาจีนเหมือนกัน สันนิษฐานกันว่าได้มีพระภิกษุชาวอินเดีย คือ พระมหาชีวก พระกัลยาณรุจิ และพระถังเซงโฮย ได้เดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนา ในยุคเดียวกับท่านเมียวโป แต่การเผยแผ่พุทธศาสนาก็ไม่เจริญนัก เพราะกษัตริย์จีนในขณะนั้นนับถือศาสนาขงจื้อ ไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อชาวเวียดนามกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจังในครั้งนั้นได้มีพระภิกษุชาวอินเดีย ชื่อ วินิตฺรุจิ ท่านได้ศึกษาพุทธศาสนาในอินเดียแล้วได้เดินทางมาศึกษาพุทธศาสนานิกายเซน หรือเถียน (Thien) ในประเทศจีน แล้วเดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนานิกายเถียน หรือเซน ในเวียดนามจนพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ

คราวที่เวียดนามกู้เอกราช ได้ตั้งอาณาจักรโคโคเวียด ใน พ.ศ. ๑๔๘๒ หลังจากได้อิสราภาพแล้ว ก็เกิดการแย่งชิงอำนาจกันเอง ประมาณ ๓๐ ปี ระยะเวลาที่พุทธศาสนาชบเซาขาดการทำนุบำรุง ต่อมาเมื่อราชวงศ์ดิงห์ขึ้นครองอำนาจในปี พ.ศ. ๑๒๑๒ แล้ว พระพุทธศาสนากลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

ใน พ.ศ. ๑๕๑๑-๑๕๒๒ รัฐบาลได้จัดตั้งองค์การปกครองคณะสงฆ์ขึ้น โดยรวมเอาคณะนักบวชเข้ากับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เข้าในระบบฐานันดรศักดิ์เดียวกัน พระเจ้าจักรพรรดิเวียดนาม ทรงสถาปนาพระภิกษุองค์นั้นหลู เป็นประมุขสงฆ์ของเวียดนาม และแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของพระองค์ด้วย

ในสมัยกษัตริย์องค์ที่ ๒ แห่งราชวงศ์เล (๑๕๔๘-๑๕๕๑) ได้ส่งพระสงฆ์ไปขอพระไตรปิฎกจากประเทศจีน ๑ ชุด และทรงแนะนำให้ประชาชนเลิกนับถือผีสาง เทวดา มานับถือพระพุทธศาสนา แต่ประชาชนยังนับถือผีสาง เทวดา พร้อมกับพุทธศาสนาด้วย สมัยราชวงศ์เล (๒๑๕ ปี) เป็นช่วงที่พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด เพราะเป็นศาสนาเดียวที่ได้รับการอุปถัมภ์ และศรัทธาอย่างแรงกล้าจากราชวงศ์นี้ เช่น สมัยของพระเจ้าโลไทต้อง (๑๕๗๑-๑๕๘๘) ทรงทำนุบำรุงพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง เช่น โปรดให้สร้างวิหาร ๙๕ แห่ง

^{๙๑} พัทธา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๙๒} สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม การศึกษาเพื่ออาเซียน, หน้า ๔๗.

สมัยพระเจ้าไลทันตอง (๑๕๙๗-๑๖๑๕) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเอาใจใส่บ้านเมืองและประชาชนมาก ดำเนินรอยตามพระเจ้าอโศกมหาราช เช่น สงเคราะห์ประชาชนผู้ทุกข์ยาก เป็นต้น

พ.ศ. ๑๙๕๗ เวียดนามได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจีนอีก ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๕๗-๑๙๗๔เป็นเวลา ๑๗ ปี ก็ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมไปมาก เพราะกษัตริย์ราชวงศ์หมิงของจีน ได้ส่งเสริมแต่ลัทธิขงจื้อ และเต๋า ในขณะที่พุทธศาสนานิกายตันตระ ของทิเบตก็เข้ามา จีนได้ทำลายวัด เก็บเอาทรัพย์สินและคัมภีร์พุทธศาสนาไปหมด

พอเวียดนามได้เอกราชอีก เมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๔ พุทธศาสนาก็ไม่ดีขึ้น เพราะกษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ ไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา กลับเข้าแทรกแซงกิจการทางศาสนา ในช่วงนี้เองได้เกิดนิกายดินห์โด้ขึ้นในเวียดนาม ซึ่งเผยแผ่มาจากจีนถึงเวียดนาม ต่อมานิกายนี้ได้ผสมผสานกับนิกายเดิม คือ นิกายเถียน จนเกิดเป็นพุทธศาสนาแบบหนึ่งขึ้นมา ที่ยังปฏิบัติกันอยู่ตามโรงเจตึย (Chua) ในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๐๑๔ พระเจ้าเลทันตองได้รวบรวมอาณาจักรจัมปาเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของเวียดนามได้สำเร็จ จนถึง พ.ศ. ๒๐๗๖ เวียดนามก็ได้แตกแยกเป็น ๒ อาณาจักร ได้แก่อาณาจักรฝ่ายเหนือที่พวกตระกูลตริงห์ (Trinh) ครองอำนาจ คือแคว้นตังเกี๋ย กับอาณาจักรฝ่ายใต้ซึ่งราชวงศ์เหงียน (Nguyen) คือแคว้นอันนัม ทั้ง ๒ อาณาจักร ต่างทำสงครามกันมาตลอดระยะเวลา ๒๗๐ ปี จนรวมเป็นอาณาจักรเดียวกันอีก เมื่อพ.ศ. ๒๓๔๕ ในช่วงเวลาที่แตกแยกกันเป็นเวลา ๒๗๐ ปีนั้น พุทธศาสนาต่างฝ่ายต่างทำนุบำรุงพุทธศาสนา มีการสร้าง และปฏิสังขรวัดวาอารามมากมาย

ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ชาวตะวันตกได้เริ่มเดินทางมาติดต่อกับเวียดนามทางการค้าขาย และการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก มีพวกโปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส สเปน และอังกฤษ เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๒ นักสอนศาสนาชาวโปรตุเกส และชาวฝรั่งเศส ได้คิดค้นวิธีการเขียนภาษาเวียดนามด้วยอักษรโรมัน จนชาวเวียดนามเลิกใช้ภาษาจีน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๐-๒๔๐๑ เวียดนามได้ทำการปราบปรามพวกคริสต์อย่างเด็ดขาดโดยการจับฆ่าตาย ทำให้พวกนักสอนศาสนาถูกฆ่าตายจำนวนมาก และพวกชาวคริสต์ญวนอีก จำนวนนับแสนคน จนเกิดการขัดแย้งกันระหว่างเวียดนาม กับ อังกฤษ จนที่สุด อังกฤษสามารถเข้ายึดครองเวียดนามได้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๒ ยึดครองเมืองไซ่ง่อนได้ พ.ศ. ๒๔๒๖ เวียดนามก็ตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส

สมัยที่ฝรั่งเศสปกครองเวียดนาม พุทธศาสนาเสื่อมโทรมลงมาก เพราะถูกเบียดเบียนจากพวกฝรั่งเศสซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ เช่น การห้ามสร้างวัดเว้นแต่ได้รับอนุญาต จำกัดสิทธิพระสงฆ์ที่จะรับถวายสิ่งของ จำกัดจำนวนพระภิกษุ เป็นต้น แม้ชาวพุทธจะถูกจำกัดสิทธิโดยไม่ได้เป็นผู้บริหารระดับสูงเลย หากจะเป็นได้ต้องนับถือศาสนาคริสต์เสียก่อน และต้องโอนสัญชาติเป็นฝรั่งเศสด้วย จึงทำให้ชาวพุทธไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร และไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียงอะไรในแผ่นดิน ชาวเวียดนามได้พยายามรวมตัวกันเพื่อลุกขึ้นสู้กับก๊อกราช แต่ก็ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงไปเป็นระยะ ๆ

การฟื้นฟูพุทธศาสนา ในระยะนี้เองพระพุทธศาสนา ซึ่งมีทำท้าวจะสูญสิ้น ก็มีการตื่นตัวฟื้นฟูกันอีกครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีการจัดตั้งสมาคมพุทธศาสนาศึกษาแห่งโคชินจีน (Cochin china Buddhist study society) ขึ้นที่เมืองไซ่ง่อน และได้มีการตั้งสมาคมทางพุทธศาสนาขึ้นอีกที่เมืองเว้ (อันนัม) และที่เมืองฮานอย โดยสมาคม ฯ มุ่งเน้นด้านการศึกษา และสังคมสงเคราะห์ ปฏิรูปพระวินัยของสงฆ์ และส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาพุทธศาสนาแบบใหม่ ได้มีการจัดพิมพ์วารสาร

ของพระพุทธศาสนาและแปลคัมภีร์ต่าง ๆ ทั้งฝ่ายมหายานและเถรวาท การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ก็นับว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากสามารถเปลี่ยน แปลงความคิดเห็นของชนระดับปัญญาชน ที่เคยประสบความสำเร็จมาจากรัฐนิยม ทางตะวันตก โดยมาสนับสนุนการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในครั้งนี้เป็นอย่างมากมา แต่การเผยแผ่ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาก็เป็นอันหยุดชะงักลงอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒

หลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ หลังสงครามโลกสงบลง การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเวียดนามก็ได้ดำเนิน การต่อไปอีก ที่เมืองฮานอยได้มีการตั้งบริหารคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ และจัดตั้งพุทธสมาคมสำหรับชาวเวียดนามด้วย ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ที่เมืองไซ่ง่อนได้จัดตั้งพุทธสมาคมขึ้น เพื่อฟื้นฟูการศึกษาพระพุทธ ศาสนาแทนพุทธสมาคมเก่า ซึ่งได้ล้มเลิกกิจการไปตั้งแต่อ่อนสงครามโลก

พุทธศาสนาในปัจจุบัน ประเทศเวียดนามนับถือพระพุทธศาสนา ลัทธิเต๋า และขงจื้อ เป็นการนับถือผสมผสาน โดยเฉพาะทางด้านหลักธรรมคำสอน จะปฏิบัติตามคำสอนของทั้ง ๓ ศาสนา ทางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาได้มีการเปิดสอนพระพุทธศาสนาขึ้น โดยมหาวิทยาลัยวันอันห์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งพระพุทธศาสนา โดยการจัดตั้งขึ้นของสหพุทธจักรเวียดนาม และได้รับการรับรองจากรัฐบาลเวียดนาม เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๐๗ ในปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยวันอันห์ทำการเปิดสอน ๔ คณะคือ คณะพุทธศาสตร์ และบูรพาวิทยา คณะอักษรศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะภาษาศาสตร์ เฉพาะคณะพุทธศาสตร์และบูรพาวิทยา แบ่งออกเป็น ๙ ภาควิชา คือ ภาควิชาพุทธปรัชญา วรรณคดีพุทธศาสนา พุทธศาสนประวัติ พุทธศาสนาทั่วไป พุทธศาสนาในเวียดนาม ปรัชญาตะวันออก ปรัชญาอินเดีย ปรัชญาจีน และปรัชญาตะวันตก^{๙๓}

อิทธิพลพระพุทธศาสนาต่อประเทศเวียดนาม

๑. ด้านสังคม

๑.๑ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พึ่งของชุมชน เช่น ศาลเจดีย์ หรือโรงเจดีย์ หรือหอเจดีย์ ที่เรียกว่า จั๋ว [Chua=Pagoda] เป็นที่บูชาเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นที่ประกอบพิธีบูชา หรืองานเทศกาลทางพระพุทธศาสนา เช่น พิธี ๑ คำ ๑๕ คำ และงานศราทธกลางเดือน ๗ เป็นต้น พระพุทธศาสนาอย่างนี้นับถือปฏิบัติตามศาลเจดีย์เหล่านั้น เป็นการผสมระหว่างนิกายเถรวาท (เซน) กับดินห์โด (ชิน) หรือเป็นศาสนาแบบชาวบ้าน ไม่สู้มีเนื้อหาหลักธรรมลึกซึ้งอะไร คือเป็นลัทธิบูชาเทพเจ้า พระโพธิสัตว์ พระอรหันต์หรือปูชนียบุคคลของจีน เช่น พระกวนอิม (กวนอิม) เป็นต้น

๑.๒ วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา วัดเป็นสถานที่รวมแหล่งทางการศึกษาแห่งชนชั้นทุกระดับ และยังเป็นสถานที่ชุมนุมของชาวพุทธในการพบปะปรึกษาหารือกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านศาสนาและทั้งในด้านการเมือง โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำประชาชน และมีส่วนร่วมในการกอบกู้เอกราช อีกทั้งการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

๑.๓ พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ถือว่ามิมีบทบาทต่อสังคมและความเป็นอยู่ เพราะการที่ประเทศเกิดความไม่สงบ และถูกรุกรานจากข้าศึก ประชาชนขาดที่พึ่งและ

^{๙๓} ธรรมะไทย. ประวัติพระพุทธศาสนาในเวียดนาม. [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

ยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงต้องอาศัยวัดและมีพระสงฆ์ ซึ่งสามารถให้ความอบอุ่นใจและกำลังใจ และยังเป็นผู้นำประชาชนในการต่อสู้กับอเกราช อยู่เคียงข้างกับประชาชน

๒. ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑ เศรษฐกิจของเวียดนาม มีลักษณะใกล้เคียงกับเศรษฐกิจของไทย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวนา ดังนั้นจึงได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาในด้านเศรษฐกิจการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น คำสอนเกี่ยวกับการเลี้ยงชีวิตโดยธรรม ปราศจากการทุจริต โกง ปล้นจี้ เป็นต้น ล้วนมีอิทธิพลอยู่ในจิตใจของผู้คน

๒.๒ พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมแห่งเศรษฐกิจ จะสังเกตเห็นได้ว่าบรรดาศักดิ์ต่างๆ ของคฤหัสถ์เกิดขึ้นด้วยแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น เช่น องค์การการกรมกรชาวพุทธ องค์การพ่อค้าย่อยชาวพุทธ สหพันธ์ลูกจ้าง และข้าราชการชาวพุทธ สมาคมครูชาวพุทธ สมาคมผู้ขับรถรับจ้างโดยสารชาวพุทธ พุทธนิสิตชาวพุทธ สมาคมเภสัชกรชาวพุทธ สมาคมนักเขียนและจิตรกรชาวพุทธ เป็นต้น องค์การเหล่านี้ถือว่า เป็นแหล่งสำคัญของเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นอย่างมาก

๓. ด้านการเมือง

๓.๑ ในระบบการปกครองประเทศชาติ มีการเอาศาสนาธรรมมาเป็นหลัก ในการออกกฎหมายต่างๆ ของบ้านเมือง และในการนี้พระสงฆ์ก็มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นว่าจะจะเป็นทางด้านศาสนา การศึกษา การเมือง และสังคม ผู้นำที่เข้าถึงพุทธศาสนาทุกระดับ จะได้รับการยอมรับเลื่อมใสศรัทธาจากสังคมเป็นอย่างมากกว่าศาสนาอื่นๆ

๓.๒ พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการต่อสู้กับการเมือง ในสมัยรัฐบาลของโงดินเดียม พระพุทธศาสนาถูกกดขี่ข่มเหงจากฝ่ายรัฐบาลที่นับถือคริสต์ศาสนา เป็นการทำลายความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ทำให้มีการเดินขบวนประท้วงขับไล่รัฐบาล โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำมวลชน พระภิกษุธิกวังกติก ได้เผatenเองเพื่อประท้วงรัฐบาลซึ่งก่อความสะเทือนใจแก่ชาวพุทธเวียดนามไปทั่วประเทศ

๓.๓ พระสงฆ์กับผลกระทบทางการเมือง ในยุคของนายพลเหงียนเกากี้ ขึ้นเป็นผู้นำประเทศ ได้รับการต่อต้านจากชาวพุทธหัวรุนแรงอยู่ตลอด มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการต่อสู้ ระดมมวลชนเดินขบวนไปตามท้องถนนเป็นยุค ที่เรียกว่า ยุคหลวงพี่ระดมพลกลางท้องถนน [Monk and Mobs in The Street] แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่อย่างยิ่งเป็นพลังอำนาจอันสำคัญยิ่งใหญ่ว่าฝ่ายชาวบ้านเมืองยังต้องใส่ใจ หรือต้องพึ่งพาอาศัยเช่นกัน

๓.๔ เหตุแห่งความพ่ายแพ้ทางการเมืองของพระสงฆ์ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำของชาวพุทธมีจุดอ่อนสำคัญ คือ ความไม่พร้อมที่เข้าสวมบทบาทรับภาระหน้าที่ที่มาถึงได้ เพราะขาดพื้นฐานการศึกษา และเพราะตลอดเวลาเกือบ ๑๐๐ ปี ที่ฝรั่งเศสยึดครองอำนาจในเวียดนาม ประชาชนทั่วไปถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการศึกษา พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำชาวพุทธล้วนมาจากตระกูลชาวไร่ชาวนา แม้จะได้รับการศึกษาเล่าเรียนอยู่บ้าง แต่เป็นเพียงความรู้แบบเก่าๆ ที่สืบสานมาตามประเพณี น้อยองค์นักที่จะพูดภาษาฝรั่งเศส อังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ได้ในวงการเมืองถือว่า พระสงฆ์เป็นกลุ่มชนผู้ด้อยหรือไร้การศึกษา มีลักษณะเด่นคือ กลัวและดูถูกวัฒนธรรมจากภายนอก แต่มีกำลังอิทธิพลอยู่ในหมู่ประชาชนทั่วไป

๓.๕ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ ในสมัยนายพลเหงียน คานห์ ขึ้นครองอำนาจแทนนายพลเดื่อง วัน มินห์ พระสงฆ์ ที่เป็นผู้นำชาวพุทธก็ร่วมกันสนับสนุน ขบวนการต่างๆ เช่น องค์การเยาวชนที่เป็นฐานกำลังพร้อมที่จะปฏิบัติการตามคำสั่งก็มีมาก ผู้นำในวงการภายนอกก็หันมาสนใจ รัฐบาลที่เข้ามาใหม่ก็ต้องเอาใจ พระสามารถพูดเสียงดังเข้าไปถึงกลางเวทีการเมือง คือต้อง การให้คณะสงฆ์มีเสียงในรัฐบาล หรือว่ารัฐบาลต้องรับฟังคณะสงฆ์ ต้องการให้คนที่คณะสงฆ์เลือก หรือเห็นเหมาะสมเข้าไปดำรงตำแหน่งในรัฐบาล ต้องการให้รัฐอุปถัมภ์พระพุทธศาสนามากขึ้น และต้องการให้เยาวชนชาวพุทธมีสิทธิ มีส่วนในชะตากรรมของสังคมเวียดนามมากขึ้น^{๙๔}

จำนวน ประชากรเวียดนาม : ๙๐ ล้านคน^{๙๕}

ศาสนา : ประชากรเวียดนามส่วนใหญ่ไม่นับถือศาสนาแต่นับถือลัทธิต่างๆ (๘๐.๘ %) มีบ้างที่นับถือ ศาสนาพุทธนิกายมหายาน (๙.๓ %) ศาสนาคริสต์ (๗.๒ %) อิสลาม (๐.๑ %) และอื่นๆ (๒.๖%)^{๙๖}

สรุปได้ว่า ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่จะเกิดขึ้นในปี ๒๕๕๘ นั้น เป็นความร่วมมือของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง ๑๐ ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน ๓ ด้าน คือ ๑.ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ๒.ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ๓.ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในการรวมตัวครั้งนี้ ถือเป็นการรวมตัวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหลากหลายทางด้านศาสนา

^{๙๔} สถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน. พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.snr.ac.th/sakyaputto/veitnam.htm> [๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖]

^{๙๕} พัทธา โพธิ์กลาง, เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน, หน้า ๖๑.

^{๙๖} กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, (กรุงเทพ มหานคร : สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.